

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії



# Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXVI рік видання. № 268, жовтень, 2016



Дмитро Артим,  
Дзвони на Покрову



І чужому навчайтесь,  
Щ свого не цурайтесь...  
Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS  
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей  
Редактори: Іван Ребошапка  
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідещук,  
Іван Ковач, Микола Корнищан,  
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,  
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;  
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37  
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;  
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,  
Бухарест, Румунія  
Redacția:  
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,  
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *Перший крок до пізнання мистецької сутності Івана Франка в Румунії (II)*
- ❖ *Іван Драч – Шевченко наших днів*
- ❖ *Г. С. Сковорода: Пісня 24-а – мудрість спокою/спокій мудрості*
- ❖ *Фестиваль-конкурс мистецтв «Юні українські таланти Румунії»*
- ❖ *«З безодні встав червоний звір...»: Большевицько-російська навала на Київ у поетичному осмисленні Дмитра Загула*
- ❖ *Драматург Василь Довгий вшановує Ольгу Кобилянську: «Битва» – п'єса-казка за мотивами одноіменного твору української царівни*
- ❖ *Про дослідження українсько-румунських літературних зв'язків*
- ❖ *«Чарівні слова» Марії Опрішан*
- ❖ *Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (XXIII). Фольклористика*
- ❖ *Із сучасної румунської поезії: Джордже Тей*
- ❖ *Трафунки*
- ❖ *Oberhohnen (Уривок з новели). 10. Горшлог 11. Повороти смерті*
- ❖ *Любі молодята (Бувальщина)*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

2016-й – рік Івана Франка

Іван РЕБОШАПКА

## Перший крок до пізнання мистецької сутності Івана Франка в Румунії (II) – На основі документальних матеріалів –

З метою кращого поінформування доповідачів франківських урочистостей, літературних критиків та культурних діячів, яким Франко до відзначення його 100-літнього ювілею не був відомим у Румунії, Генеральна рада АРЛУС-у видала 1956 р. румунською мовою машинописну добірку документальних матеріалів<sup>1</sup>, авторами яких, між іншими, були і відомі викладачі Львівського університету, спеціалізовані у творчості Івана Франка, О. Мороз, М. Возняк і А. Халімончук. Із змісту статей даних авторів, підібраних невідомо ким і звідки, якимось не вповні впливає той факт, що вони замислені саме для румунської читацької публіки як іноземної, з метою, так би мовити, «заокругленого» представлення українського письменника-ювіляра. Заголовок статті Олексія Мороза *Ivan Franko – mare patriot și luptător pentru reunirea și prietenia celor două popoare frățești (Іван Франко – великий патріот і борець за возз'єднання двох братніх народів, с. 2-18)*, наприклад, уже своїм заголовком «налаштовує» читача на сприйняття двох координат Франкової сутності. Першу з них – Франковий патріотизм – не коментовано, зрештою ж, ні не слід коментувати, пересічному українському читачеві це відомо з ціложиттєвих письменникових суспільно-громадських поступів та зі смислово відповідної творчості, про що, на превеликий жаль, у статті румунському читачеві нічого не повідомлено. Друга вміщена в заголовку статті координата не декларовано вмотивовує мету написання даної статті: відзначення 1954 р. «пам'ятної історичної дати – тристоліття возз'єднання російського і українського народів», внаслідок чого «надихаючі всепереможні ідеї марксизму-ленінізму» допомагають українському народові будувати соціалістичне суспільство. Дружба двох народів, – веде далі О. Мороз, – зародилася в їхній боротьбі проти татарських нападів, польської шляхти й інших ворогів. «Все своє життя, – підкреслює О. Мороз, – присвятили консолідації російсько-

української дружби Т. Шевченко, П. Мирний, П. Грабовський, М. Коцюбинський, Леся Українка, В. Стефанік, Л. Мартович». Але «особливо велику роль» у цьому напрямку відіграв Іван Франко, «який все своє життя присвятив революційній боротьбі народних мас для консолідації дружби між слов'янськими народами, у першу чергу між російським і українським, згідно із словами Н. Г. Чернишевського, який оцінював, що «історичне значення кожного росіянина міряється його заслугами перед батьківщиною, а гуманна корисність – силою його патріотизму» (с. 3). Олексій Мороз виявляє патріотизм Франка з того, що він критикував 1876 р. К. Устияновича за його зневажання слова «Росія», що у статті з 1881 р. *Причинки до оцінення поезії Т. Шевченка* розкрив демократично-революційний характер слова «патріотизм», у статті *Темне царство* (1881) високо оцінював патріотизм Шевченка, його любов до простої людини, а в статті *Дещо про мене самого* (1897) виступав проти українських буржуазних націоналістів. О. Мороз правильно визначив патріотизм Франка – як «важке ярмо», покладене, – як виразився він, – долею на його плечі. Крім мимовільно вищевиявлених Морозом тогочасних ідеологічних акцентів (сучасний материковий український читач безпомилково сам «прочитує» їх, а румунський?), через незнання перекладачем вживаної Франком лексематики, у румунському перекладі закрався або націлююче був уведений прикметник «*poporul rus*» («російський народ»), якому в мові Франка відповідає «*руський народ*», тобто «український», адже ж з речення ясно видно, що мова йде про оповідання *До світла*: «...el (Franko) vede cum poporul rus, deși asuprit, se înalță încet, în mase se simte setea de lumină» («...він (Франко) бачить, як російський народ, хоча пригноблений, поволі піднімається, в масах відчувається жадоба до світла»).

(Продовження на 4 с.)

## 2016-й – рік Івана Франка

## Перший крок до виявлення в Румунії мистецької сутності Івана Франка

(Продовження з 3 с.)

У слідувачих відзначеннях О. Мороза ідеологічні акценти сильніші: Франко виступав за «возз'єднання східнослов'янських народів», у поемі *Сон князя Святослава* проклинав тих, «хто сіяв розбрат у Росії», а в пролозі поєми *Мойсей* наявне «пророцтво, здійснене внаслідок Великої жовтневої революції 1917 року».

Стаття М. Возняка *Din începuturile realismului lui Ivan Franko (Початки реалізму Івана Франка, с. 18-24)* справляє ще більше враження, ніж попередня Морозова, що вона не написана для іноземного читача, а для українця-інсайдера, якому франкознавчі питання сяк-так відомі, вона, в основному, виглядає складеною з окремих заміток, без будь-якого концептуального осмислення поняття про реалізм молодого Франка, зводячись до вказання наявності реалістичних нот в тому чи іншому його творі і відзначення браку цих нот в інших авторів, і так погано перекладена, що румунському читачеві (і то не пересічному, а начитаному) слід «розгадувати» смисл тверджень Возняка. Свідченням того, що «Франко ступив на шлях реалізму в літературі», є, на думку Возняка, три оповідання, написані 1876 р. в Лолині (*Вугляр, Два друзі, Лесишина челядь*, останні два надруковані 1877 р. в «Дністрянці») та вірш *Servitorul (Наймун, «Друг», № 20 за 27 жовтня 1876 р.)*. Далі Возняк не розвиває думку про початки реалізму Франка, а відзначає те, що стаття з 19 числа «Друга» за 13 жовтня 1876 р. починається словами: «Будь-які твори людського духу доказують лише тоді справжню їх цінність, коли їх розглядаємо у відношенні до суспільства, із середовища якого вони постали, у відношенні з тим загальним настроєм та розумовою орієнтацією суспільства, яке їх породило», тобто, він синтезовано «перекладає» попросту: літературна критика ніколи не повинна відривати твір від суспільства і суспільного життя, – зауваження, що якимось-то чином натякає на те, що воно таке реалізм. Дуже заплутано перекладено пасаж про реалізм у балканських літературах (причому про балканських, коли тема статті – початковий Франків реалізм?!), з нього румунський читач ледве чи «розшифрує» ідею: відколи література

стала копіювати життя, етнографія прибула на допомогу белетристиці. Теж вповні незрозуміло зрозумовано «Літературні писання II» («Друг», № 20, 1876) про народний характер модерних літератур. Далі у статті зрозумовано Возняком «Літературні писання IV» («Друг», № 22, 1876) – критика Франка віршів Сидора Пасенського, уведеного Франком «в категорію тих, яким ні в голову не прийшло, що література повинна мати зв'язок із суспільством, повинна бути відгомном і дзеркалом його потреб» (с. 22). У VI-му літературному листі Франка, збереженому нині в архіві письменника під № 485/65 12, – вказує Возняк, – проаналізовано поезію Корнила Устияновича, якому Франко закидає перенасичення міфологічності і казковистю, брак об'єктивності, – «суб'єктивність, – підкреслює Возняк, – переважає повсюдно, а об'єктивність, як уважає Белінський, – це смерть поезії» (с. 23). За Франком, у сильному світлі власного «Я» решта індивідів, зображених в поемі, виглядають як великі мертві ляльки, що рухаються по волі автора».

Не відомо, звідки було взято для перекладу (страх поганого) саме цю статтю, з якої румунському читачеві зовсім нічого не представлено з того, що мало б становити перші форми Франкового реалізму, толкування ним питань про реалізм. Для підбору кращого представлення Франка в 1956 р. можна було б використати хоча б перший післявоєнний збірник *Іван Франко. Статті і матеріали*, виданий у Львові 1948 року.

Стаття третього викладача Львівського університету А. Халімончука *Conceptiile lui Ivan Franko asupra satirei (Погляди Івана Франка про сатиру)*, вміщена в румунській машинописній добірці документальних матеріалів (с. 25 і слід.), виданій АРЛУС-ом до Декади української літератури і мистецтва, дотримується вказаної в її заголовку теми. Халімончук виводить визначення Франком літературного жанру сатири з його статті *З останніх десятиліть XIX століття*, відзначаючи: «Це – реалістичний спосіб відображення дійсності, яким негативна сторона явища або людського характеру підкреслюється з метою пробудження в читача почуття обурення та зневаги, іронічного сміху, і таким чином з

## 2016-й – рік Івана Франка

класових позицій спонукує докорінно засуджувати зображуване явище. Сатира – це мистецтво відважного перебільшення, образної гостроти і характеристики. Це – мистецтво відважного втручання в життя». Іван Франко, – підкреслює Халімончук, – зарання усвідомив велике виховне і суспільноперетворююче значення сатири і боровся за сатиру гостру, політично зорієнтовану і високого художнього рівня». За Халімончуком, дана концепція Франка про сатиру наявна в його рецензії (ж. «Друг», № 7, 1876 р.) на збірку І. Щипавки *Стрижок*. Подані в ній твори Франко (під впливом Добролюбова, як уважає Халімончук) не вважав сатирами, а пасквілями, бо вони стосуються «особистих вад індивідів», а не «слабких і комічних сторін суспільства». Належну увагу художній майстерності сатири Іван Франко надав у його *Другому літературному листі*, в якому йде мова про літературну невдачу якогось Крі-Крі, що «не витримує штучний аспект, плиткі жарти, вимучену іронію, скрегіт зубів, а поділяє душевно-раціональне ставлення і широку усмішку». За Халімончуком, Франкові дезидерати відносно сатири мають на увазі наступне: 1) сатира повинна мати народний характер; 2) сатирикам слід навчатись художньої майстерності з народної сатири; 3) неподільняти Франком «сміху для сміху», пасквіля; 4) заклик до культивування політичної сатири; 5) відображення сатирую інтересів народних мас; 6) надавання Франком переваги непримиренній безкомпромісній сатири.

Важко взагалі «зважити», наскільки написані «на кухні» тодішнього українського літературознавства з класових позицій (протибуржуазних, антинаціоналістичних і т. п.) дані документальні матеріали допомагали румунським літературознавцям осмислювати Франкову сутність. Літератур-

ні підходи українських авторів цих матеріалів, як побачимо це в розвідці з наступного числа журналу, якимось не зустрічаються в статтях румунських літераторів, написаних до 100-літнього ювілею Франка. Деякі з-поміж них, як літературознавці-русисти, наприклад, користувались доступними їм російськомовними джерелами, а літератори, які російської мови не знали, зазвичай у своїх судженнях виходили із змісту перекладених на румунську мову Франкових творів, яких оцінювали використовуваними тоді в румунському літературознавстві ексегестичними «мірилами», і такий підхід не був безкорисливим, а навпаки, вносив оригінальні, правдоподібні оцінювання.

(Далі буде)

Примітки

1 *Decada literaturii și artei ucrainene. Ivan Franko. Culegere de materiale documentare. Pentru uz intern, Consiliul General A.R.L.U.S., București, 1956.*



Учасники з'їзду українських письменників з нагоди 100-річчя виходу у світ «Енеїди» Івана Котляревського. Львів. Зліва направо: 1-й (нижній) ряд: Михайло Павлик, Євгенія Ярошинська, Наталя Кобринська, Ольга Кобилянська, Сильвестр Лепкий, Андрій Чайковський, Кость Паньківський. 2-й ряд: Іван Копач, Володимир Гнатюк, Осип Маковей, Михайло Грушевський, Іван Франко, Олександр Колесса, Богдан Лепкий. 3-й (верхній) ряд: Іван Петрушевич, Філарет Колесса, Осип Кишакевич, Іван Труш, Денис Лук'янович, Микола Івасюк.

(31 жовтня 1898 р.)

**Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!**

**Іван КОВАЧ**

## ІВАН ДРАЧ – ШЕВЧЕНКО НАШИХ ДНІВ

*ДО 80-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОЕТА, ПЕРЕКЛАДАЧА, ДЕРЖАВНОГО І ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА, ПЕРШОГО ГОЛОВИ НАРОДНОГО РУХУ, ГЕРОЯ УКРАЇНИ ІВАНА ДРАЧА*

У своєрідній презентації книги Івана Драча «Лист до калини» (В-во «Веселка», 1994 р.), зокрема, зазначається про поезію «реформатора української літератури як про виразно масштабну, оригінально-метафоричну, високоінтелектуальну, емоційно насичену, сповнену естетичного максималізму поезію, вона дозволяючи читачу повертатися в минуле, зазирати в майбутнє й перейматися тривогами віку, взаємозалежністю всього суцього та уявного на землі людській!..» Гарно сказано!

Коли так, то уродженець Теліженців 17.10.1936 р. (Київська область) мав чому родитися («Є до кого в світі притулитись/ І молитись, впадши небом в суть...»). 1962 р. закінчив Київський університет. 1964 р. – Московські вищі сценарні курси. З 1989 р. – голова Народного руху України за перебудову. З 1990 р. – народний депутат України... І т.д., і т.д. Та не забуду сказати, що в 2006 р., з нагоди його 70-річчя, Указом Президента України Віктора Ющенка І. Драчу присвоєно звання Героя України з врученням Ордена Держави. За що? За самовіддане служіння українському народові, втілене у поетичному слові та відстоюванні ідеалів свободи і демократії. Редакція «Українського форуму», товариство «Україна-світ», Українська Федерація зв'язків із зарубіжними країнами, Конгрес української інтелігенції привітали свого керманіча Івана Драча зі славним ювілеєм та присудженням високого звання і ордена, побажавши йому здоров'я козацького, творчості космічної, щастя безмежного та багатьох літ!

Дебютна поема «Ніж у сонці» (1961 р.) викликала бурхливий резонанс, широчезне, максимальне відлуння.

В українській поезії це був ПЕРЕВОРОТ!

Перша збірка поезій Івана Драча «Соняшник» (1962 р.) і наступні «Протуберанці серця» (1965 р.), «Поезії» (1967 р.), «Балади буднів» (1967 р.) виявили, – як зазначав 1990 р. академік М. Жулинський, – «авторську самостійність, його самобутнє, оригінальне поетичне мислення, метафорично вільну поетичну постать, епатажний експеримент». Словом, ОСОБИСТІСНІСТЬ. Велику!

Наступні твори Івана Драча – поетична симфонія «Смерть Шевченка», поема «Соловейко-Сольвейг», кіноповість «Київська фантазія на тему дикої троянди-

шипшини» – це те ж саме, що й ознаменовує, виокремлює висотою-височиною, виважує зміст і сенс естетико-гуманістичних вічностей української національної культури та історії.

Творче переосмислення життя й фольклору Поета, як окремої стилістики існування в стислих формулах, і як, припустім, реальний зміст-зміст та умовну символічну притчевість в народно-поетичних зметаморфорованих поліфункціональних «кавалькадах», називає національну історичність та міфологічність українську.

Та головним закликком І. Драча був і є: «Народжуйте себе!» (проголошений в другій збірці – «Протуберанці серця», 1965 р.). А воно так і є: народжуймо (самі) себе.

Але ж лише одна з (чергових) збірок поета російською мовою – «Зелёные врата», 1980 р. – у 1983 р. була відзначена, як на той час, великою премією – Державною премією СРСР. Критика щодо цього зазначає: «Зелена брама у вірші, який дав назву книзі, – це умовний образ входу в життя і виходу, початок і кінець». І. Драча нагороджено також і Національною премією України ім. Т. Г. Шевченка та Міжнародною премією ім. Антоновича. Поет удостоївся також премії ім. Нікіти Стенеску за переклади творів великого румунського поета. Очолює громадську організацію Конгрес української інтелігенції.

Іван Драч – численножанровий. Він також і автор кіноповістей «Криниця для спраглих» та «Іду до тебе» (1970 р.), поеми для кіно «Київський оберіг» (1983 р.) і багатьох-багатьох цінних публікацій в сфері літературно-мистецької критики. Він цілісний, повноцінний (комплексний) Автор з великої букви.

Славнозвісна збірка «Корінь і крона», драматичні поеми «Дума про Вчителя» й «Зоря і смерть Пабло Неруди» (якого І. Драч називає «континентом образності»), того ж самого Пабло Неруди, якого Дмитро Павличко називає Учителем Івана Драча, – це теж континенти образності. Багато чого писати про творця Івана Федоровича! Адже він і той же (коли суб'єктивно), який у присвяти до книги-триптиху «Київський оберіг» в травні 1985 р. в Бухаресті від серця написав: «Яринці, Іванові та Лаврінові Ковачам – мої найкращі побажання добра і щастя! Спасибі за гостинність в Бухаресті»... Дякуємо.



**Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра! • Вітаємо ювіляра!**

**Іван ДРАЧ**

### Лебединий етюд

Одягни мене в ніч, одягни мене в хмари сині  
І дихни наді мною легким лебединим крилом,  
Хай навіються сни, теплі сни лебедині,  
І сполюха їх місяць тугим ясеновим веслом.

Зацвіте автострада доспілими гронами,  
Змиє коси рожеві в пахучім любистку зоря.  
З твого чистого ставу між лататтям та Оріонами  
Ти лебідкою плинеш у безкресі мої моря.

Одягни мене в ніч, одягни мене в хмари сині  
І дихни наді мною легким лебединим крилом.  
Пахнуть роси і руки. Пахнуть думи твої дитинні.  
В серці плавають лебеді. Сонно пахне весло.

### Таємниця буття

Десь там, у найвищих глибинах,  
Десь там, у найглибших висотах,  
Таємниця вродилася, як пелюстина,  
Як бджола в золотистих сотах.

Уся – з найтемнішого світла,  
Уся – з найсвітлішого змроку  
Борсалась Таємниця, то тъмава, то світла,  
Долаючи купіль жорстоку.

Ген там з найгіркішого солоду,  
Ген там з найсолодшого болю  
Зростала вона аж блакитна від голоду  
І рвалася тужно на волю.

Десь там, в найпалкішому холоді,  
Ген там, в холоднючій спекоті,  
Таємниця життя вибухала,  
Золотиста і зірна насподі.

І жахала вона бездонністю,  
І манила вона мерехтливістю.  
У закони лягла беззаконністю –  
Таємничою справедливістю.

Таємнице буття – моя болісна рано,  
Прадавній мій зболений кореню, де ти?  
Сонця вибухають ранісінько-рано  
Й народжують бджіл, і людей, і планети.

Отам, у найвищих глибинах,  
Отам, у найглибших висотах,  
Таємниця, наша вічна жар-птиця,  
Наше серце бездонням висотує...

### Чому ти, серце, все болиш частіш?..

Чому ти, серце, все болиш частіш?  
Пора б тобі вже бути бронзовіш,  
А ти кипиш, од муки розпанахане,  
Вогонь горить буйніш – не тихне і не тахне.  
Я чую, як в мені у золотім вогні  
Жар-птиця фенікс зводиться на дні,  
Як бавить пір'я, як поводить оком  
І в кожні пологи разить електрошоком.  
До краю розшматовує істоту,  
Буденну і тверду мою достоту,  
Доценту вимордовує, розкраює,  
Жахає пеклом, де там к бісу раєм!  
Злітає, мов з гнізда, ламає жахно ребра,  
Душі бездушно полишає жebra,  
Із лютістю нещадно мене  
Лиш попелом на сторони війне  
І геть злітає горда – неймовір'я, –  
Мені перо лишивши, мале пір'я,  
Яким пишу про клекіт сонця спомин,  
Весь знищений і чорний – в сажі комин!  
Я довго гою свої дивні рани,  
Все кутаю в канупери й катрани,  
Закаююсь горіти в тому грищі,  
Ледь зводжуся на власнім попелищі!  
Аж чую – знов! Знов золоте пташатко  
Мене жахає вогняним початком,  
В'є фенікс знову золоте гніздів'я,  
Меча загнавши в душу по руків'я!..

### Б'ють кропом у ніздрі осінні базари...

Б'ють кропом у ніздрі осінні базари,  
І яблука тяжко на зиму пашать.  
Дні мчать у непам'ять, як темні хозари,  
Принишклим морозом цвіте сіножать.

Блакитний мороз стане сивим морозом.  
Той білим серпом все на сніг пережне,  
Та біла земля під зимовим наркозом  
Женьшенем калини врятує мене...

Євсебій ФРАСИНЮК

## Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 24-а – МУДРІСТЬ СПОКОЮ/СПОКІЙ МУДРОСТІ

Римського пророка Горація, перетлумачена малоросійським діалектом в 1765-му році.

Вона починається так: «*Otium divos rogat in patenti... (Покою просить у богів у відкритому...)*» і так далі.

Містить же блага наставлення до спокійного життя.

О спокою наш небесний! Де ти скрився від очей?  
Взагалі нам всім люб'язний, в різну путь кинув людей.

За тобою то вітрила простирають в кораблях,  
Щоб могли тебе ті крила по чужих знайти краях.

За тобою марширують, розруйнують міста,  
Цілий вік бомбардирують, а чи зможе хто дістать?

Кажуть, що живуть печалі, де найбільш великий дім;  
Більш спокійний домок менший, як потрібні речі в нім.

Ах, ми нічим не задовільні – це є ключ печалей всіх!  
Злостей різних розум повний – ось джерела метушні.

Подождемо дух неситий! Мучити короткий вік!  
Що дасть край нам знаменитий? Будеш тож чоловік.

Вити сум всюди літає, по землі й серед води,  
Сей біс швидший всіх стихій, може всюди нас знайти.

Будьмо тим, що Бог дав, раді, жартом смутку бити,  
Досить червам нас з'їдати, чаша всього люду – вити.

Славні, наприклад, герої, та побиті на полях.  
Довго хто живе в спокої, той стражда в старих літах.

Одарив вас Бог грунтами, скоро може то й пропасти,  
А мій жереб з голяками, та Бог мудрості дав часті.

«*Nihil est ab omni parte beatum – Є чаша всім людям.*»

На основі оригіналу та перекладу В.Шевчука  
упорядковує Євсебій Фрасинюк

Епіграфом Пісні 24-ї Г. С. Сковорода зауважує, що його твір є перетлумаченням твору Горація, котрого називає пророком. Поступ українського поета-мислителя здавався б незвичним, якщо не пригадати дещо про видатного римського поета.

Віргілій, Овідій та Горацій – це золота трійця римської літератури старого віку. Віргілій, цінуючи Горація, познайомив його з Мецеєм, котрий подарував йому невеличку власність в Сабінських горах, де Горацій пізнав справжній спокій і зміг вповні віддатись літературній творчості. Оскільки це в молодості в Афінах пошукував живущої води поетичного вислову Архілоха, Алкея, Сапфо, Анакреона, Горацій вважав їх джерелами-взірцями своєї творчості, а його заслуга, за власним зізнанням, полягає в тому, «що дав друге життя елінійській ліриці латинською мовою». На такій основі він вважав, що «поезія здатна дарувати людині безсмертя», а поета можна назвати пророком.

Отже, вірний постулатам «сродної праці» та «безначальної істини», Сковорода вважає, що творити людина може тільки за умови повного душевного спокою, а життєві дороги до Істини, хоча бувають різними, – притаманними творцеві, – служитимуть щирому її шукачеві. В літературі, вважає Сковорода, дороги до Істини – це шедеври творців, облагороджених Верховною Мудрістю/Богом, переосмислення котрих може створити в плінні часу нескінченні різновиди правдивої життєвої путі.

Лірико-розміслюючий дискурс Пісні 24-ї складається з десяти двовіршів. В нумерології цифра два означає гармонію, архетипом котрої є миротворець, цифра десять дорівнює цифрі один (1+0=1), що означає незалежність, архетип – лідер, воїн. З цієї точки зору можна допустити, що вчитель-лідер Сковорода в даному творі вказує для свого малоросійського, тобто українського, роду/народу, дорогу до життєвої гармонії, початком якої є повна незалежність, створена душевним спокоєм.

Подібно біблійному декалогу, де вказано, що людині треба чинити, а що заборонено, Пісня 24-а Сковорода вказує причини неспокою та визначає справжній спокій і його добродійства.

Щоб наголосити на особливий вагомості спокою, цього фундаментально умовного духовного і душевного стану творця, Сковорода починає Пісню 24-у

драматичним скриком та запитанням: «**О спокою наш небесний! Де ти скрився від очей?**» Пояснення цієї нескритої внутрішньої інтриги знаходимо в тому, що Сковорода з гіркотою в душі бачив, як люди свого часу, головню молодь, помилково сприймають поняття спокою, вбачаючи його в матеріальних достатках, в значних запасах коштовностей, в бездіяльності, в збройній потужності і т. п. Епітет-метафора «спокою наш небесний» звертає з самого початку увагу на нематеріальну есенцію «спокою», на його безмежну кількість, чистоту, зовсім неспільну із земними людськими пристрастями. Помилкове сприйняття спокою веде, на жаль, і понині, людину до пагубних вчинків: **«Взагалі нам всім люб'язний, в різну путь кинув людей. / За тобою то вітрила простирають в кораблях, / Щоб могли тебе ті крила по чужих знайти краях. / За тобою марширують, розруйнують міста, / Цілий вік бомбардирують, а чи зможе хто дістать?»**

Поодинокі спроби, матеріальні зусилля, мобілізування воєнних сил, щоб здобути спокій, кінчались завжди невдало протягом історії людства, а сьогодні прикладів також безліч. Всі «путі», застосовані в пошуках десь-то «спокою» виявились помилковими. Висновок-відповідь на попереднє запитання єдиний: Ні, ніхто не зможе дістать спокою, коли шукає його не там, де потрібно!

Тому, мабуть, український мислитель сугестивно вживає народну мудрість: **«Кажуть, що живуть печалі, де найбільш великий дім! / Більш спокійний домок менший, як потрібні речі в нім.»**

Нагромадження багатства потребує великого зусилля для його збереження/захисту і часто трагічно оплачується обома сторонами!.. Розв'язка дилеми – в останньому рядку, в якому синтагма «потрібні речі» набирає ключового значення в даному вірші-розміслі Сковорода. Суть цього вислову витлумачив та висловив чітко і доречно український філософ і афоризмом: «Чи є щось необхідніше людині, як дихати. І на те повсюди є повітря... О глибина премудрої благоді, що сотворила потрібне не важким, а важке непотрібним». І насправді, як би не розглядати життєві потреби людини, те, що найпотрібніше людині, знаходиться в достатній кількості в рослинному і тваринному світах.

В наступних двох двовіршах поет-мислитель як мудрий вчитель визначає головні причини людського неспокою, людських страждань: **«Ах, ми нічим не задовільні – це є ключ печалей всіх! / Злостей різних розум повний – ось джерела метушні! / Подождемо дух неситий! Мучити короткий вік! / Що дасть край нам знаменитий? Будеш тож чоловік.»** Визначаючи причини, визначається і

їхнє місце, а це тільки людська душа та людський розум – наше внутрішнє єство. З безмежного інформаційного поля Верховної Мудрості людина наповняє це єство за власною волею. Основною причиною неспокою є «дух неситий», котрий веде до невдоволення та злих поступів, і кінець-кінцем до скорочення життєвого «віку». Щоб вповні відповісти і на попередні питальні речення підкреслено і те, що справжній спокій не знаходиться ззовні людини, а «край знаменитий» – це народ знаменитий своїм внутрішнім багатством, якого багатства не можна ні примусово «дати», ні пограбувати. «Бути чоловіком», тобто жити спокійно, можна, по-перше, внутрі людини, а наслідки такої життєвої дороги проявляються і назовні її буття...

Щоб наблизитись до сенсу першого рядка сьомого двовірша – **Вити сум всюди літає, по землі й серед води,** – треба зауважити, що підметом цього речення розуміється той же самий «дух неситий» – причина-причин всіх людських печалей, сильна складова нашого дуального світу, яка викликає ще сильнішу волю для викорінення її з власного єства. Поет-мислитель свідомий цього і, в дусі біблійного тлумачення принципу добро-зло, застерігає від цієї небезпечної для людини сили: **«Сей біс швидший всіх стихій, може всюди нас знайти.»**

Запобігти цьому, все ж таки, існуючому спітканню можна тільки наслідувнням «сродної праці» та мудрим ставленням до життя: **«Будьмо тим, що Бог дав, раді, жартом смутку бити, / Вповні червам нас з'їдати, чаша всього люду – вити.»**

В баченні Сковорода Бог сотворив людину для радості; на те наповнив світ рослинами і тваринами, а людину нагородив розумом, щоб володіла цим світом і через пізнання його сягнула мудрості задля збереження, принаймні, гармонійного співжиття з ним, світом. Справді, жартувати вміє тільки мудра людина, а жарт вживати для поборолення смутку – це гарантія знайти спокій, бо мудрим жартом не творитимеш зло.

Шокуючою та малопоетичною може здаватись синтагма «Досить червам нас з'їдати», але з точки зору мислителя Сковорода чітко розрізняє в єстві людини головне від другорядного, тлінне від нетлінного, тимчасове від вічного. Тілом людина забезпечує свій кругообіг в Просторі, і це не потребує глибокого тлумачення, а духом може забезпечити собі існування в Часі. Для цього Бог/Верховна Мудрість оснастила кожну людину окремою «чашею» – своєрідною здатністю пізнати Правду і Порядок та сягнути спокою і бути щасливим, одним словом, – «вити».

(Продовження на 10 с.)

## Г. С. СКОВОРОДА: ПІСНЯ 24-а – МУДРІСТЬ СПОКОЮ/СПОКІЙ МУДРОСТІ

(Продовження з 9 с.)

Якщо вживати пряме та переносне значення цього дієслова, то означає, що людині дано плести з власного досвіду та досвіду людства свій життєвий вінок, куштувати «гірке», щоб оцінити «солодке» і сімейним гніздом забезпечити існування роду. Оце «гірке» та «солодке» і є «чаша» кожної людини – це основний екзистенційний закон людини, в якому вона може знайти і спокій, але й натрапити на неспокій, якщо не наслідує правдопорядок людського буття, тобто не борює постійно у власному естві «гірке», часто й жертвуючи цінними їй речами.

Дев'ятий двовірш – це саме приклад, наведений для переконання читача в правдивості цього міркування поета-мислителя: **«Славні, наприклад, герої, та побиті на полях./ Довго хто живе в спокої, той страждає в старих літах».**

Звання героя – це заслуга вічної слави, це безсмертя. Позначити себе вічністю у вимірі Часу може тільки людина, яка зуміла своїм вчинком зберегти Правду і Порядок у людському світі або вказати дорогу до цього. Така безпощадна боротьба вимагає завжди значного пожертвування, часто одного з наших найголовніших складових, а саме, тлінної частини людського ества. Але, другий рядок викликає неочікувану дилему, вирішення якої вимагає визначення/наголошення найвагомішої ознаки «спокою», а саме потреба його постійного відновлення. В природі функціонує один із найголовніших законів її існування: циклічне відродження/відновлення. Це є причиною і наслідком протидіючих енергій-складових нашого бінарного світу, в основі якого діють запліднююча та відроджуюча сили. У Писні 20-ій український поет-мислитель твердить, що не існує жодної броні/зброї, яка б захистила стопроцентно життя людини, окрім чистої-правдивої душі/духу. Подібне підтримує і стосовно «спокою». Спокій не можна створити в людській/-ому душі/дусі раз і назавжди в умовах протидії вищезазначених сил. У взаємовідносинах людини з її ближніми, з природою, з Всесвітом взагалі, проявляються всякі різновиди «неспокою», які потрібно віддаляти від тіла, душі і духу, знешкоджувати їхні руйнівні впливи. Причини існують різні, від невиховання до незнання, від пристрастей до хворобливих амбіцій. Сковорода вважає, що «довго хто живе в покої», той погано зрозумів правдиве значення «спокою», не проникнув у його «небесну» суть, значить согрішив, і «страждання» появиться неминує. Ще можна додати те, що в українській мові слово «покой» в другому значенні сугерує «пишне, багате приміщен-

ня» (ВТС сучасної української мови, Київ, вид-во «Перун», 2009) і таким чином ще більше наблизитись до сквородинівського повчання.

Останній двовірш висловлює, в котрий раз, незаперечну істину про те, що Верховна Мудрість дала людині землю задля затримання гармонійного її існування, а в протилежнім разі відбирає цей «дар»: **«Одарив Бог вас ґрунтами, скоро може то й пропасти./ А мій жереб з голяками, но Бог мудрості дав часті».**

Неправильне використання землі примушувало людину не раз протягом історії трагічно покидати рідні території і шукати порятунку в інших просторах, а сьогодні можна навести безліч інших трагічних прикладів в цьому значенні. Останній рядок – це власний досвід поета-мислителя, авторитетом якого він вказує шлях до мудрості, котра відкрила йому справжній «спокій» життя.

Не можна не зазначити метафоричне забарвлення синтагми «а мій жереб з голяками», якою визначає те, що власна мудрість побудована на мудрості свого роду/народу, головню тієї його частини, яка виконує своє існування у прямому, нелегкому, правдивому відношенні до справжніх, а подеколи скривджених тією ж людиною, життєвих правил. Тільки така частина люду знаходить правильну дорогу життя і увічнює її в притчах, пословицях, висловах і т.п. Скільки б мудрості не дав би Бог людині, вона, по-перше з причини часу, не може довершитись без мудрості попередників. Останній рядок можна вважати і своєрідною відповіддю Сковороди тим, хто закидував/дорікав йому за близькі і постійні зв'язки з простим людом.

Український мислитель вірив, що окрема людина може здобути глибокі/високі знання, але переконався, що невичерпне джерело мудрості завжди знаходиться в народі.

\* \* \*

«Спокій» чи «покой» та різні його деривати/словоутворення – заспокоїтися чи покаятись і т.п. стосуються тільки семантично внутрішнього ества людини, того душевного/духовного врівноваження, яке б сприяло здійсненню тієї «релігії», тобто правдивого зв'язку людини з Всесвітом, а насамперед зі своїм ближнім.

Якщо взяти зі Святого Письма заклик Ісуса Христа «Покайтесь, бо Царство Небесне близько» (Матей: 4-17), то не можна не пов'язати ці слова з Його іншим повчанням: «Боже Царство всередині вас (між вами)» (Лука:17-21) і, тоді у-розум-іти!..

## ОГОЛОШЕННЯ • ОГОЛОШЕННЯ • ОГОЛОШЕННЯ

### ФЕСТИВАЛЬ-КОНКУРС МИСТЕЦТВ «ЮНІ УКРАЇНСЬКІ ТАЛАНТИ РУМУНІЙ»

Союз українців Румунії організовує I-ий випуск Фестивалю-конкурсу «Юні українські таланти Румунії»

#### МЕТА ТА ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ФЕСТИВАЛЮ-КОНКУРСУ:

- Відродження, збереження і розвиток української культури в Румунії.
- Виявлення юних талантів, встановлення творчих контактів між учасниками, обмін досвідом.
- Створення умов для підтримки та розвитку дитячої та юнацької творчості.

#### ВІКОВІ КАТЕГОРІЇ:

- I категорія – 6-9 років / 0-4 класи;
- II категорія – 10-13 років / 5-8 класи;
- III категорія – 14-17 років; / 9-12 класи;
- IV категорія – 18-30 років / студенти та українська молодь Румунії.

#### НОМІНАЦІЇ:

##### Література:

1. поезія (2-4 поезії);
2. коротка проза (2-4 сторінки);
3. есе (2-4 сторінки).

Тексти на конкурс подаються на аркушах формату А4, надруковані шрифтом Times New Roman розміром 14 пунктів з міжрядковим інтервалом 1,5 пункти. Розмір віршованого тексту повинен бути не більше однієї сторінки.

##### Живопис:

1. **Класичний живопис:** пейзаж, портрет, натюрморт, акварельний живопис, жанрова картина, езотерика, естетика ню (оголена натура), анімалістика, архітектурний живопис (2-4 роботи).
2. **Експериментальний живопис:** пейзаж, портрет, натюрморт, акварельний живопис, жанрова картина, езотерика, естетика ню (оголена натура), анімалістика, архітектурний живопис (2-4 роботи).

##### 3. Графіка (2-4 роботи).

Всі роботи повинні мати етикетку-опис: прізвище, ім'я автора (співавтор); назва твору; техніка створення; розмір (висота x ширина); дата створення.

##### Вокальне мистецтво

1. **Солісти, дуети:** естрадний вокал; народний вокал; академічний вокал; джазовий вокал.

2. **Інструментальна музика:** скрипка, віолончель, баян, акордеон, гітара, фортепіано, духові інструменти.

3. **Оригінальне мистецтво:** художнє читання, естрадні мініатюри і т. ін.

Перевага віддається майстрам української літератури (проза, поезія, уривки з вистав).

Для участі записи подаються на цифрових носіях (USB флеш-накопичувачі, CD-диски), чи висилаються в електронному форматі. Цифрові носії повинні містити тільки 2 конкурсних треки, обов'язково української пісні чи інструментальної музики.

Просимо всіх бажаючих взяти участь у конкурсі надсилати оригінали чи копії робіт з поміткою **«Pentru concurs»** на адресу: **Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu, nr. 15, sect 1, București**, а також і в електронному вигляді (e-mail: [trona2007@gmail.com](mailto:trona2007@gmail.com)), до 30 листопада 2016 р.

#### НАГОРОДЖЕННЯ:

Найвища нагорода – Кубок Гран-прі фестивалю, диплом Гран-прі фестивалю та грошова премія.

Перші місця будуть нагороджені Іменними кубками фестивалю, дипломами та грошовими преміями.

Другі та Треті місця будуть нагороджені дипломами та медалями фестивалю і грошовими преміями.

Усі учасники отримають грамоту за участь у фестивалі та 3 книги, видані Союзом українців Румунії.

Конкурсні твори оцінює журі (письменники, художники, артисти, діячі культури і мистецтв) за 10-бальною шкалою, на основі результатів голосування журі складається рейтинг і розподіляються місця в кожній номінації, а також по вікових категоріях.

Остаточний склад журі затверджується Комісією з питань культури Союзу українців Румунії за 10 днів до початку Фестивалю-конкурсу.

Рішення журі оформляються у вигляді протоколу, є остаточними і оскарженню не підлягають.

Переможці конкурсу беруть участь у гала-концерті.

Питання з проведення фестивалю-конкурсу надсилайте на адресу [trona2007@gmail.com](mailto:trona2007@gmail.com)

Телефони оргкомітету 021 222 07 37; 072 505 72 51 (контактна особа – Михайло Трайста).

**Володимир АНТОФІЙЧУК**

## «З БЕЗОДНІ ВСТАВ ЧЕРВОНИЙ ЗВІР...»: Большевицько-російська навала на Київ у поетичному осмисленні Дмитра Загула

Через понад століття після появи перших віршів Дмитра Загула доводиться констатувати, що доробок цього самобутнього українського поета-символіста, уродженця Буковини, надто повільно й нерішуче залучається до наукового обігу, а його оригінальна художня, перекладацька й літературознавча спадщина дійшла до читача лише фрагментарно, що, ясна річ, не дає можливості цілісно представити творчість митця як явище в історії української культури. Одну із причин такої неповапливості в підході до письменника Г. Черниш вбачає в тому, що «його ім'я звично асоціюється з символізмом, течією, про яку маємо досить приблизне уявлення. Український символізм не мав виразного національного обличчя. В його лавах не було жодного теоретика, та й поетичних талантів, відверто кажучи, бракувало. Був символізм не лише слабким на гребені хвилі, а й нетривалим» [15, с. 231]. Так чи не так, але, зрозуміло, кожен талант заслуговує на всебічне вивчення, надто ж, коли ще не всі його складові взято до уваги.

Дослідники ранньої творчості Д. Загула оперували здебільшого збірками «З зелених гір» та «На грані», що вийшли в столичних видавництвах відповідно 1918 і 1919 рр. Далеко не всім навіть дуже уважним історикам літератури перших десятиліть ХХ ст. було відомо про ще одну збірку раннього Д. Загула, що мала назву «Мара» (із підзаголовком «З червоного року») і також була видрукувана в Києві 1919 р. Вона вийшла під псевдонімом Г. Юрисіч, що, очевидно, утруднювало ідентифікацію справжнього прізвища її автора, а знищений комуністичним режимом майже весь тираж книжки не давав дослідникам можливості залучати її до огляду творчості Д. Загула зокрема й українського літературного процесу 1910-их рр. загалом. Обставини публікації та історичний контекст народження «Мари» детально представив Б. Мельничук у нещодавньому числі «Буковинського журналу» [12].

Рання творчість – яскравий вираз модерністського світогляду Д. Загула. Ще сучасники поета стверджували, що їй властива символістська манера письма. «Так чи інакше символізм ми мали, і в першу чергу представником його був Дм. Загул» [11, с. 31], – наголошував А. Лебідь. Окреслюючи місце Д. Загула в символістському просторі української поезії, М. Зеров відзначав, що український символізм, чи він був «певна літературна школа з виразною мистецькою ідеологією та в певний бік скерованими формальними шуканнями, чи тільки несильний ідеологічно переспів чужих настроїв, акліматизація чужої практики, – в кожнім разі серед українських поетів, що виховалися на російських символістах (переважно), Дмитро Загул був одним із тих, що мали найбільше витримане світовідчужання. Тому серед своїх літературних товаришів він видавався за найбільш виразного і сталого» [9, с. 433]. М. Зеров характеризував Д. Загула як «літерата, що виховувався на латинських класиках і зростав у атмосфері, дуже далекій від модних нині гасел і навичок стилістичних» [9,

с. 435]. Сучасний літературознавець Ю. Ковалів зауважує, що Д. Загулові властива «висока техніка віршування», а його поезії «притаманне універсальне розуміння символістського дискурсу, глибоке зацікавлення культурою мовленнєвого милозвуччя, ритміко-інтонаційними засобами, фольклорними та біблійними інтертекстами» [10, с. 87, 92].

Один із важливих проявів модерністського світогляду Д. Загула – зацікавлення Біблією як чинником творчого натхнення, джерелом мотивів, образів, символіки, алюзій тощо. Поет глибоко знав світову класику. «...Цей письменник, – писав про Д. Загула в 1927 р. О. Білецький, – насичений враженнями від літератур усіх часів і різних народів – од Біблії до «Фауста» Гете, від «Книги пісень» Гейне до творів сучасної німецької лірики, від античних поетів до російського символізму в особі Бальмонта, Брюсова та інших» [1, с. 93]. Але знання Біблії як шедевр світової культури у Д. Загула доповнювалося ще й тонкими релігійними переживаннями, тому кожен використаний у художньому творі образ, сюжет чи мотив Старого й Нового завітів проходили через серце й душу мистця-християнина, робили його поетичний твір надзвичайно емоційним і вражаючим за змістом. Власне, погляди Д. Загула на Біблію увиразнюються також двома епіграфами до циклу «На біблійні теми» із збірки «З зелених гір». У першому випадку – це рядки із сонета К. Бальмонта (Передо мною заветные страницы, / То Библия, святая книга книг. / Людьями забытый, сладостный родник, / Текущий близ покинутой станицы), а в другому – вислів Гете: «Із Біблією омолодиться кожне покоління» [3, с. 71].

Рання творчість Д. Загула-поета інколи балансувала на межі міфо-ритуального та християнського світів і це поєднання, можливо, прийшло із дитячих вражень. У своїй «Автобіографії» 1927 року поет писав, що в дитинстві він слухав гуцульські історії «про чари лісів, потоків та скель, про лиху силу, що в образах нетрудних, пекунів, щезників, перелесників, нявок, лісовиків, чугайстрів, аридників і т. п. шкодять селянинові [...]». Чув я про добрих духів богів, про чарівних рахманів, що ходять голі під нами горініж, про країну вірую, де сонце ніколи не заходить, та про всякі інші чудесні справи, що будили живу дитячу уяву» [2, с. 210 – 211]. Як знову ж зауважував М. Зеров про Д. Загула, «поет, очевидно, може талановито і впевнююче відбити тільки те, що органічно «виросло в ньому», – а справжній характер Загулового хисту рідніший і ближчий до його «споглядальних» поезій 1919 – 1920 рр.» [9, с. 436].

Поема Д. Загула «Над Йорданом» [7] – цікава спроба ще не зовсім досвідченого поета поєднати народнопоісенну поетику із біблійним мотивом. Однак відзначений твір уже був спробою пов'язати національне українське із загальнолюдським. Цей мистецький досвід знайде повноцінне художнє вираження у Загулових переспівах Екклезіяста та Пісні пісень.

Т. Салига стверджує, що християнські ідеї «формували естетичні основи літератури, урізноманітнювали її стилі, форми, збагачували зміст. З далеких епох до нас дійшли не тільки твори на церковно-релігійну тематику, написані богословами з метою ширення християнства, а також твори світської спрямованості, в яких зображено суспільно-життєві явища, освячені християнською мораллю та релігійним світовідчуттям» [14, с. 6]. Художній переспів Д. Загулом Екклезіяста вказує на ще один важливий аспект взаємодії Святого Письма та мови, українського художнього слова: йдеться про вкрай важливі два аспекти. З одного боку, мається на увазі вплив Біблії на художньо-естетичне формування стилістики, засобів вираження мови, а з іншого, – на її світоглядно-філософські можливості передачі найважливіших концепцій та ідей *homo religiosus* – людини релігійної:

О, суєта над суєтами!

все создано для тлі.

Все суєта під небесами,

все порох на землі. <...>

Бо рід за родом вимирає.

летить за роком рік,

А небо синє і безкрає

не рушиться вовік [3, с. 89].

Можна стверджувати, що за своїми художньо-естетичними параметрами переспів Екклезіяста Д. Загулом – одна із найцікавіших вершин українського письменства в освоєнні Біблії. Одним із важливих засобів творення в цьому тексті відчуття всеприсутності *sacrum* стало, безсумнівно, вживання (як, наприклад, у Т. Шевченка) церковнослов'янізмів української редакції, припасованих до художньої стратегії передачі сакрального тексту. Застосовуючи до поетового переспіву теорію біблійного глокалізму, сформульовану І. Набитовичем, можна зауважити ще одну важливу деталь поетики Д. Загула. Під *біблійним глокалізмом* І. Набитович розуміє «багатоаспектне сприйняття біблійними наративами мистецького втручання, адсорбції й трансформації традицій, культури, менталітету того чи іншого народу та постання художніх творів, створених на основі Біблії, з різномірними біблійними структурами (таку здатність породжує, зокрема, фрактальна структура Святого Письма), в яких вплив національних відмінностей і особливостей, однак, не залишає сумніву щодо їх народження на субстраті Книги Книг» [13, с. 98]. Дослідник трактує біблійний глокалізм як явище парадоксальне: воно «доповнює й розширює перспективу літературознавчого дослідження

й дає можливість розглядати художні тексти, у яких присутні різномірні біблійні «сліди» (чи, беручи ширше, «сліди» *sacrum*), не тільки як результат діахронічного розвитку та тривання літературної традиції чи синхронну інтертекстуальність, а й як додавання до цих двох перших іншої, ширшої перспективи: біблійне ядро-зерно (під цим можна розуміти певного рівня елемент-інтерпретант, запозичений із Біблії як цілісного макроінтерпретанта: образ, мотив, сюжет, алюзію тощо), розростаючись зсередини (метафорично – як з зернятка, в якому закладено програму розвитку, виросте певний рослинний вид з певними індивідуальними особливостями), за рахунок творення нових художніх смислів, їх трансформації та розвитку на різних типологічних рівнях – ґеологічному (жанровому), морфологічному, тематологічному, стильовому, поетикальному. Біблійний глокалізм можна, таким чином, окреслити як обернено-симетричну перспективу до бачення крізь призму літературної традиції» [13, с. 99]. Загулів переспів Екклезіяста, власне починаючи від ґеологічного рівня й до стильових засобів вираження, демонструє, як біблійний текст наново «проростає» на новому національному художньому ґрунті, отримую нові мистецько-символічні, аксіологічні, естетичні конотації.

Ю. Ковалів точно підмітив, що «переживання національної катастрофи і масштабної деградації під лицемірними гаслами спонукали Д. Загула до переробки Св. Письма, ремінісценції якого часто спостерігалися в його ліриці» [10, с. 87, 92]. Деякі з поезій збірки «З зелених гір» (1918) виступають своєрідною прелюдією до збірки «Мара». Ліричний герой почувачеться, що він, як і його народ, «у неволі / Невідірване ярмо волочить». Він, як і пророк Єремія, сприймається як чужий серед свого народу, намагається заховатися від отих «вічних рабів», які не усвідомлюють свого рабства (вірш «Хто подасть моїй голові воду...» [3, с. 73]. Ті ж профетичні мотиви вловлюються і в поезії «Де сурма уст твоїх, пророче...» – переспіві пророка Осії [3, с. 74]. Разом із інвективами «Народ мій слухати не хоче! / Оглух, осліп і занімів» [3, с. 74] тут виразно звучить мотив, який набув багатогранної мистецької трансформації у «Марі», – мотив навали з півночі, яка несе з собою поневолення, зокрема й через поклоніння чужим богам:

Гряде! летить орел півночі

На непокірний, грішний край.

До сурми! праведний пророче!

Тривожну пісню їм заграй! [3, с. 74].

(Далі буде).

### Література:

- Білецький О. Дмитро Загул // Білецький О. Збір. праць: У 5 т. – Т. 3. – К.: Наук. думка, 1966. – С. 93.
- Загул Дмитро. Автобіографія // Самі про себе. Автобіографії українських митців 1920-х років. – К.: Кліо, 2015. – С. 210 – 214.
- Загул Дмитро. З зелених гір: Поезії. – К.: Т-во «Час», 1918. – 104 с.
- Загул Дмитро. Над Йорданом (Уривок з І пісні «Назорея» // Нова Буковина. – 1913. – 19 січ.
- Загул Дмитро. Ранкове сонце – це серце моє. Чи не марні марю мрії...: Вірші // Мистецтво. – 1920. – Ч. 1. – С. 14 – 16.
- Загул Дмитро. Poesia militans // Літературно-науковий вістник. – 1919. – Кн. III. – С. 244 – 245.
- Загул Дмитро. Поезії. – К.: Рад. письменник, 1990. – 326 с.
- Загул Дмитро. Порозпліталися гірлянди. Вороногровий кінць...: Вірші // Музагет. – 1919. – Ч. 1-3. – С. 10 – 11.
- Зеров Микола. Дмитро Загул. Наш день // Зеров Микола. Українське

- письменство. – К.: Основи, 2003. – С. 433 – 436.
- Ковалів Юрій. Історія української літератури. Кінець XIX – поч. XX ст. – Том 3: У сподіваннях і трагічних зламах. – К.: Академія, 2014. – 472 с.
- Лебідь А. Од символізму до революційної літератури // Життя й революція. – 1925. – № 6-7. – С. 31 – 35.
- Мельничук Богдан. «Ти кажеш: брат... Я скажу: кат і хам!» // Буковинський журнал. – 2015. – № 4 (98). – С. 15 – 21.
- Набитович Ігор. Універсум *sacrum*'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму). – Дрогобич-Люблін: Посвіт, 2008. – 600 с.
- Салига Тарас. Молимося, Боже єдиний // Слово благовісту: Антологія української релігійної поезії / Упоряд. Т. Салига. – Львів: Світ, 1999. – С. 6 – 39.
- Черниш Г. Дмитро Загул // Історія української літератури. ХХ століття: У 2 кн. – Кн. 1. 1910 – 1930-ті роки: Навч. посібник / За ред. В. Г. Дончика. – 2-ге вид. – К.: Либідь, 1994. – С. 231 – 236.
- Юрасіч Г. [Загул Дмитро]. Мара (Пам'ятка з червоного року). – К., 1919. – 31 с.

Іван КІДЕЩУК

## ДРАМАТУРГ ВАСИЛЬ ДОВГИЙ ВШАНОВУЄ ОЛЬГУ КОБИЛЯНСЬКУ: «БИТВА» – П'ЕСА-КАЗКА ЗА МОТИВАМИ ОДНОІМЕННОГО ТВОРУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦАРІВНИ

Добрий друг румунського народу і, зокрема, українців Румунії Василь Довгий, письменник, драматург і публіцист, голова Чернівецької обласної філії Національної спілки письменників України, засновник і голова Товариства Україна-Румунія, один із засновників літературно-мистецької премії ім. Ольги Кобилянської, заслужений журналіст України і незабутній тридцятирічний працівник Чернівецької обласної Телерадіокомпанії (див. «Телевізійні діалоги» та «Світло Цецинської гори» – остання у співавторстві з Василем Селезінкою), чарував довгий час чернівчан і майже всю Україну своїми прямими діалогами з видатними співвітчизниками та друзями українського телебачення про культурне та соціально-економічне життя вільної і донедавна мирної України, в якій народ – до нещастя в Криму та жакливі війни на Донеччині – жив спокійно, творив і розвивався, як великі європейські народи. Як талановитий автор, він вмів втілити в художні образи своїх персонажів найкращі риси колишнього і сучасного українця, звернути увагу на те, що носить національну та міжнародну цінність українського народу (див. «Розсекречений об'єкт» – роман-трилогія, «Царівна» – кінороман за мотивами одноіменного твору Ольги Кобилянської та 20-серійний кінофільм «Царівна» студії Укртелефільм, багатоактні та одноактні п'єси збірки «Колесо» (Чернівці, 2006), серед яких згадуємо і надто цікаві дитячі п'єси: «Зачароване царство Мольфара» та «Лускунчик», до котрих хочемо обов'язково додати недавню п'єсу-казку «Битва» за мотивами одноіменного твору класика української літератури, «гірської орлиці» Ольги Кобилянської, в яку наш друг Василь Довгий прямо закохався, бо вона – лірик в прозі, великий і глибокий знавець української душі, яка своєю творчістю, що розросталась на перехресті XIX-XX століть, не тільки спрямувала її до течії новітньої західної літератури своєю незрівнянною художньою майстерністю, але й високою образністю своїх персонажів, глибиною психологічного аналізу та комплексністю життєвих ситуацій і незбагненних таїнств людського серця.

З любові до Царівни української літератури драматург В. Довгий перетворив свій масивний кіно-сценарій «Царівна» на драму у двох діях за тією ж повістю-журналом О. Кобилянської, підготовлену до 150-річчя від дня народження письменниці, цю драму я мав честь перекласти на румунську мову і, на підставі угоди з Державним театром Ботошан «Міхай

Емінеску», актори на чолі з яським режисером Аді Карауляну поставили на сцені, приурочивши вищезгаданому ювілею, а гастролі пройшли з великим успіхом у Ботошанах, Сереті, Радівцях, Ґура-Ґуморулуй – ріднім містечку О. Кобилянської, Сучаві, Бухаресті та Чернівцях, пробуджуючи в душах людей любов до великої письменниці, завойовуючи їх серця ідеями та глибиною душевної інтроспекції персонажів, зокрема жінок, за емансипацію яких боролася авторка в часи Австро-Угорської Імперії, захищаючи всіма силами не тільки свої жіночі, а й загальнолюдські права, як це гідно відстоювала героїня Нора скандинавського драматурга Генріка Ібсена. Несподівану культурно-мистецьку співпрацю з Ботошанським театром «Міхай Емінеску», яку забезпечив директор Траян Апетрей зі своїми надзвичайними акторами, оцінили члени журі літературно-мистецької премії ім. Ольги Кобилянської і присудили премії 2013-2014 рр. авторам В. Довгому та І. Кідешукові, а цього року – директорові Траяну Апетрею. Надіюся, що слідуватимуть й інші, як наприклад, актрисі Александрі Вікол, яка зразково зіграла головну героїню «Царівни» Наталію Веркович, і, певне, яському режисеру Аді Карауляну, без якого не існувала б така вдала постановка шедевр О. Кобилянської румунською мовою.

Одночасно В. Довгий готував до друку нову свою п'єсу за відомим твором «Битва» про нещасну долю старовинних лісів буковинських Карпат під час австро-угорської окупації, але через різні причини п'єса-казка була надрукована лише через два роки. Вона побачила світ за сприянням Чернівецької обласної Держадміністрації.

Василь Довгий (хай буде здоровий наш ювіляр, бо 1 серпня ц.р. він відсвяткував своє 75-річчя!) – дожив бачити, разом з нами, повторне жакіття дикого винищування карпатських лісів по обі сторони кордону вже нашими ненаситними сучасниками, лжепатріотами, що загрожують долі людства своєю необачністю та нахабністю. В драматичній новелі-алегорії О. Кобилянської запекла битва відбувається між столітніми лісами та австрійськими найманцями, бо правічні ліси, лісова флора та фауна протистоять всіма силами людським хижакам, що наступають з сокирами, пилами та залізною потворою на вільні, мирні дерева, щоб мертвими вивозити їх у новостворені фабрики, але до вбивства лісу не пристає ніхто із місцевих, чесних і непохитних гуцулів. Перед нами постають сучасні

герої і антигерої, що новітніми методами хімічно заражають ліс, щоб потім рятувати його від масового захворювання, як це роблять місцевий багач-чародій Ведунчик та його підлеглі – Дука, сільський староста, Короїдка, лісова шкідниця, Вулига, майстер поїзда та навіть сам Щезник, завжди готовий допомагати злобним, продажним людям. Найбільші друзі лісу, гір та їхньої вічної краси – чотирнадцятилітні Сашко та Аничка, що вміють кохатися і кохати природу, жити щасливими в гармонії з нею, вірити в церкву, покладаючись на свого священника Василя. Саме з духовного центру їхньої місцевості вони розпочинають давати опір злочинцям-нахабникам. Отож одноактна п'єса з шістьма картинами своїм хвилюючим сюжетом перетворюється в дитячу казку, і не тільки дитячу, тому що любов до Бога та природи і єдність між людьми – завжди сильніші за наших ворогів.

У перших двох картинах драматург прославляє красу вічнозелених Карпат, які завжди служили душевним затишком для людини, як це добре знає молода пара закоханих – Сашко та Аничка. Той незабутній день їхнього пізнання під ялицею-красунею вони вважають днем народження ялички і за те моляться Богу та обнімають її на знак народження тісної дружби. Навіть читають вірш Сашка про людську відданість лісу та горам на знак поваги і любові до Бога. Тому, коли чують у лісі, що сільський староста Дука відкриває грізний план багатія-чародія Ведунчика разом з Короїдкою та її військом комах та черв'яків, щоб створити причину рятувати сухий, хворий ліс, Сашко і Аничка біжать до отця Василя порадитись і сповіщають церковними дзвонами все село. Ведунчик-чародій, якому служить Щезник, дізнається, що староста проговорився у лісі і, таким чином, може сплутати його плани, вирішує позбутися Дуки, небажаного свідка, бо гуцули на чолі з отцем Василем, Сашком та Аничкою вже йдуть до нього з протестом. При зустрічі багатій не зізнається ні в чому, а коли хочуть визвати Дуку, визнають, що той впав з кладки у провалля. Тоді отець Василь попереджає нечесного господаря, що ліс – народне добро, і нищити його – гріх від Бога, але завзятий Ведунчик майже їм услід висилає свого нечистого помічника, щоб діяв проти Сашка та Анички, а сам готує поїзд, який вивозитиме зрубаний ліс, бо людей він обдарує пивом й салом, і ті мовчатимуть. Конфлікт нелегко зупинити, і в третій картині розгорається боротьба між злими і добрими силами, між Ведунчиком-чародієм та віруючими, чесними людьми на чолі з церквою і її отцем. За цей час шкідники-короїди нищать дерева, а злий дух сповіщає хворобу лісу і навіть перекидається в Сашка, щоб легше переконати в негайній потребі оздоровчого зрубу. Двійник Сашка спокушає і Аничку та відмовляється бути її нареченим за недовірливість, хоч з лісу чути голоси найманців. На це приходять

отець Василь, спокусник зникає, а діти-глядачі з отцем відказують, що це не був Сашко, тим більше, що хлопець у селі скликає людей на хресний хід, і тоді Аничка заспокоюється. Слідує четверта картина, Сашко повертається та сповіщає дзвонами початок битви за ліс, за ствердженням отця Василя тільки хресним ходом та молитвою вони врятують ліс. Аничка почувується щасливою коло свого Сашка і скаржитись на спокуси двійника, який саме вирішив боротися віч-на-віч. Обурений діями нечистого, Сашко зазиває його до боротьби на кладці, але Аничка не пускає і біжить до отця по допомогу. Сміливий Сашко воює на кладці і кидає двійника у прірву саме тоді, коли прибігає Аничка від отця, який бив у дзвони і молився за хлопця, а Сашко хреститься, обоє обіймаються щасливі. Здається, що після кульмінаційного моменту все закінчилось, тільки п'ята і шоста картини готують малих і старших глядачів до великої масової битви, бо нахабний Ведунчик запровадив у долину найманців поїздом по новій залізниці. Проводиться хресний хід з коругвами, хорами та дзвонами, що не оминає хату багатія-чародія, який справді лякається, і його розбиває інсульт. Але фінальна боротьба ще попереду. Гуцули, очолені отцем, Сашком та Аничкою, готуються звалити на поїзд старезні ялиці, а ліс на заклик Анички до дружньої ялиці буде боротися за виживання: «Ти чуєш – починається битва. Треба всю природу налаштувати проти ворогів. Колючі кущі дикої рожі разом з іншими корчами і нерозривними плющами мусять створити непроходимі стіни. Ясно-зелена папороть, ядовиті гриби, горбаті павуки мають не допустити в гори тих, хто хоче знищити ліс. Ти чуєш мене, ялице? Чуєш... Я тобі дякую за це». Так вкінці чути веселу музику та гвалт найманців: «Рятуйте! Рятуйте! Ліс йде на нас!» Тільки тепер відновлюються елементи унікальної символіки лісових елементів О. Кобилянської, але це все за допомогою людей, церкви і молоді, закоханих в життєдайну природу, без яких не зупинити сучасних людей-хижаків від планетарного злочину.

Нова п'єса-казка В. Довгого на таку болючу тему XXI ст. стає повчальною для дітей, щоб в майбутньому вони оберігали ліси та гори з віковичною їх красою та життєвою цінністю. Масивне зрубання лісів стало планетарним жакіттям для людей, які страждають через наводнення і бурі, бо пошматовані ліси з пораненими долами і борами не зупиняють ні бурі, ні повені, що справді несуть смерть. І нам треба виплатити борги перед природою та Богом, що створив нам рай на Землі, а ми не вміємо його зберігати. П'єса «Битва» – надто актуальна своїм меседжем та ідеями, напруженим градованим конфліктом між свідомими людьми і злочинцями, бо люди зрозуміли свою власну драму і з вірою в церкву та Бога захищають земний рай, свою щасливість.



**Ярослава МЕЛЬНИЧУК**, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

## Про дослідження українсько-румунських літературних зв'язків

**Рецензія на книгу: Ковалець Лідія Михайлівна. З українсько-румунських літературних теренів: Статті, рецензії, інтерв'ю, архівні документи /Лідія Ковалець. – Чернівці: Букрек, 2014. – 164 с.:іл.**

Праця на кафедрі української літератури (ще із середини 1980-х років) Чернівецького, нині національного університету імені Юрія Федьковича для доктора філологічних наук Лідії Михайлівни Ковалець (удівочтві – Грузинської) – це і покликання, і справді «сродная праця» (за Г. Сковородою). Адже окрім читання курсів «Української літератури I третини XIX ст.» та «Української дитячої літератури», пані Лідія знайшла себе у ретельній і старанній науковій праці. Окрім глибоко фахових федьковичезнавчих книг і статей, видань про Христю Алчевську, Євгенію Ярошинську, Ольгу Кобилянську та багато інших літературних імен Буковини, з-під пера дослідниці з'являються публікації про україно-румунські взаємини. Цьому посприяла, зокрема, робота над науковою темою, що її багато років розробляє кафедра української літератури ЧНУ під керівництвом доктора філологічних наук, професора Володимира Івановича Антофійчука, який є і почесним доктором Сучавського університету «Стефан чел Маре».

І от настав той момент, коли тексти, які переважно були друковані в журналі Союзу українців Румунії «Наш голос», авторка об'єднала і видала під єдиним «дахом» – ошатною обкладинкою наукового видання. Не випадково книгу «З українсько-румунських літературних теренів» видало відоме у Чернівцях видавництво «Букрек» (директор – Дарина Туз-Максимець), яке спеціалізується на різноплановій літературі, знане і підручниками та посібниками румунською мовою, мовами інших національних меншин України.

Символом зв'язків між сусідніми народами і країнами, очевидно, є дорога, яка завжди єднає і навіть кличе... І таким цей мотив бачиться з картини художника Володимира Орловського «Дорога», що прикрасила обкладинку рецензованої книги, так

само як і фото письменників і кольорова вклейка з ілюстраціями.

Чотири розділи і додатки (матеріали до життя пису українського письменника з Румунії Кирила Куцюка-Кочинського) – така структура видання. У першому – «Реінтерпретуючи класику», Л. Ковалець поєднує і румунських, і українських літераторів переважно XIX століття. Це і Георгі Асакі, з його вкладом у румунську мазепіану, і Міхай Емінеску – найбільший поет нації, й улюблений для дослідниці автор – Юрій Федькович (саме про нього вона успішно захистила докторську дисертацію у Львівському національному університеті ім. І. Франка). І маловідомий у нас Константін Доброджану-Геря (справжнє прізвище – Соломон Кац) (1855-1920), що його як шевченкознавця репрезентує Лідія Ковалець.

Хочеться наголосити, що до аналізу класики літературознавець береться із обов'язковим тактом і пієтетом, відкриваючи обережно, але послідовно різючі біографічні паралелі (зокрема, в долях Федьковича й Емінеску).

Не менш зацікавлено Л. Ковалець прочитає наших сучасників, присвятивши рецензіям другий розділ «У царині художньої прози». Письменники з Румунії, які мислять і творять по-українськи, – це Михайло Михайлюк (романи «Не вір крику нічного птаха» і «Міст без поруччя»), Михайло Трайста з книгою прози «Гуцульська душа», Анна Трайста – Русьт та її дебютна повість «Дорога».

Мені заімпонували морально-етичні акценти рецензентки, її щире визнання і підкреслювання усього позитивного у творах, вміння обережно, проте настійно згадати про недоліки, переважно формального і мовленнєвого характеру. Думаю, такі відгуки на українські тексти румунського літературного процесу лише сприяли і сприяють

органічному вживленню у ці терени. Безперечно, вони «прислужилися творчій громаді сусідньої країни», на що з надією сподівається Л. Ковалець і пише у слові «Від автора».

У мене особисто (як і в кожного уважного читача) виникло бажання прочитати аналізовані твори, як і ті, що адресовані дітям й аналізовані у розділі 3 «З турботою про дітей». А саме: Михайла Трайсти, Марії Опрішан, Марти Боти, Марії Чубіки, Людмили Дорош, Михайла Михайлюка. Зробивши огляд дитячого українського журналу «Дзвоник», який почав виходити у Бухаресті 2007 року, Лідія Михайлівна цитує його відповідального редактора Людмилу Дорош: «[...] всі разом ми доглядатимемо прекрасну квітку – рідну українську мову, яка розкриє свої золоті пелюстки і заблещить під променями сонця всіма барвами райдуги до всіх великих і малих українців!».

На щастя, малі читачі (яких обожнюють і згадані автори, й сама Л. Ковалець) мають достойну та якісну лектуру: і «Дзвоник», і книги з видаваної серії «Бібліотека «Дзвоника», і письменницькі набутки згаданих літераторів. І в цих рецензіях авторка наголошує на морально-етичних настановах, що їх сповідує Марія Чубіка, на «кольорописі» лексики Людмили Дорош, на значущості книги М. Михайлюка «Мурчик-Кіт упав з воріт» та ін.

Фаховість аналізу забезпечує глибоке знання дитячої літератури, як української, так і зарубіжної. Адже, викладаючи цей материк нашого письменства студентам, Лідія Михайлівна також керує дипломними і магістерськими роботами з цієї (і не тільки) тематики. Оперуючи іменами А. де Сент-Екзюпері, Шарля Перро, А. Глібова, Г.-К. Андерсена, Януша Корчака та багатьох ін., дослідниця вводить твори літераторів з Румунії у світовий контекст.

І особливо імponує у книзі аура добра і доброзичливості, сприяння і щирoserдної приязні до творців українського письменства на румунських теренах. Адже той місток єднання, який виникає між націями, стає міцнішим від кожного камінчика (за Л. Ковалець). І навіть ті інтерв'ю, які маємо щастя читати (з Мірчею Лютиком і Анною Трайстою-Русьт), – це ті ж цеглинки до єдності і порозуміння.

Для мене інтерв'ю, яке пані Лідія взяла в Мірчі Савича Лютика, чернівецького перекладача і письменника, давно знаного, стало справжнім одкровенням. Це нова грань, це відкриття незнаного (як виявилось) Лютика – працелюба, подібного до Івана Франка.

Вміння брати інтерв'ю – це талант, і він у Лідії Ковалець є.

Як і любов до архівів, наполегливість у пошуку. А як відомо, хто шукає – той знаходить. І ось тепер у книзі читаємо життєпис, листи, спогади, – все, що стосується життєдіяльності поета Кирила Куцюка Кочинського (1910-1991), який був чоловіком літературознавця Магдалени Ласло-Куцюк. Ці важливі документи знайшла Л. Ковалець у Державному архіві Тернопільської області. Без сумніву, ця першопублікація є цінною і цікавою для шанувальників красного письменства.

Як і загалом це видання, в якому проглядається особистий стиль доктора філологічних наук Л. М. Ковалець. А стиль – це людина, як писав француз Бюффон. Складно, і водночас цікаво, непросто, а разом з тим уміло написано, науковець, піднімаючи до свого рівня, навчає мислити і спонукає до роздумів.

Бо і дорога до пізнання, осібно українсько-румунських літературних теренів – нелегка, проте потрібна.



Михайло Гафія ТРАЙСТА

## «ЧАРІВНІ СЛОВА» МАРІЇ ОПРІШАН

**Не забудьте нашу мову,  
Бо про неї дбає Тарас,  
Ту співучу, веселкову,  
Що єднає усіх нас.**

**Марія ОПРІШАН  
Любіть мову чарівну**

«Писати віршовані казки, як це робить Марія Опрішан, може тільки людина з добрим серцем і теплою душею, із знанням дитячої психології, зацікавленість тих, що відкривають чарівний світ книжечки, таємниці живої природи...» – пише Михайлюк у передмові «Прочитайте Казку-байку» до дебютної збірки Марії Опрішан «Розкажу вам казку-байку», редактором якої він був, і яка появилася 2010 року у Видавництві RCR Editorial накладом, фінансованим Союзом українців Румунії. І ось перед нами друга збірка поезій Марії Опрішан, яка появилася минулого 2015 року під назвою «Чарівні слова», цього разу в Україні, у славнозвісному Чернівецькому видавництві «Букрек».

«Я довго думала, як назвати книжечку, – зізнається авторка, – тому що ці твори зачіпають різні теми з життя, викривають негативні сторони сучасності. Але оскільки більшість моїх творів повчального характеру, то назвала збірку „Чарівні слова“».

До нової збірки, окрім таких повчальних казок-байок, як «Наївна мишка», в якій Мишка найняла для свого розпеченого малючка-мишеняти няньку-кицю з присмним голосом:

«Няв-няв-няв! – співає киця, –  
Най тобі солодко спиться,  
Вже пізенько, хочуть спати  
Твої гарні оченята...»;

але таке нянькування закінчується трагічно, бо:

«Мишенятко як заснуло,  
Кішка хитро усміхнулася  
Та й за горло ухопила, –  
Мишенятко задушила...»;

«Рибак Васько-кіт», в якій Кіт не хоче поділити зловлену рибу з лінивими до роботи Вовчиком та Лисичкою, бо вони погрожували йому, але радо, по-дружньому ділиться з Ведмедем, тому що той допомагає йому:

«Пригадаймо, як той Вовк  
І Лисичка ласа  
Налякали, що заб'ють  
На смерть Кота-Ваську.  
Не просили, як Ведмідь,

І не помагали.  
Пригрозили, а відтак  
На рибу чекали...»;  
«Гриб і дуб», байка, що навчає не бути хвальком, як гриб перед дубочком:

«... А ти хто?  
Чому коло мене?  
Таке кволе і тонке,  
Ще й ніби зелене!»;

а треба бути скромним і правдивим; «Лиска і рак», в якій «Рак – тварина скромна» обіграв «Лиску безсоромну», коли вирішили змагатися, хто з них швидше добіжить через міст за річку:

«Та рак Лиску обманув:  
В останню хвилину  
Скочив Лисці він на хвіст,  
А відтак на спину...»;

«Козенятко» – пустотливе і непослушне, якого козачка дуже любить, бо воно ще маленьке і дурненьке: відтягло крісло, коли кум Вовк хотів сідати, а опісля наскочило на Козу,

«...Мов нечиста сила, –  
Вона вдарилась в стіну,  
Аж ріг уломила...»;

врешті мусить зрозуміти, що повинне слухатися старших; «Старий Кіт», в якій йдеться про кота, що хоче жити обманом, але йому не вдається, бо наловлені миші стають йому впоперек горла, він не має чим дихати і помирає:

«Хто обманом хоче жить,  
Хай запам'ятає,  
Що від власної брехні  
Колись постраждає...»;

«Зимова казка» – байка про Морозенка, який підскочив до пана:

«... І гайда щипати.  
Щипнув він за носа пана,  
За шию, за груди.  
Пан дрижить і замерзає  
І в ногах – усюди!»;

але Морозенкові не вдалось дошкулити селянину, що йшов у ліс по дрова:

«Селянин наш від роботи  
Упрів, розігрівся,  
Скинув шапку, кожушину,  
Сів на пень, наївся.  
(...)  
Від морозу, діти милі,  
Хочу вам сказати,

Рух, робота охоронять –  
Це вам треба знати»;

«Лев і Мишка» – байка, в якій грізний Лев, цар над звірами, після того, як був врятований Мишкою, переконується, що не все можна здобути тільки силою:

«Як радів могутній Лев,  
Що в ту ясну днину,  
Мишку він не задушив,  
Маленьку тварину»;

у байці «Сварка» раки хочуть прогнати жаб з води через те, що ті співають вечорами і не дають ракам спати, хоча вони не встані це зробити, бо:

«Та ви, раки, тільки взад  
Можете ходити,  
Хіба жабу можна так  
Гнати чи зловити?»;

«Пори року», в якій дочки Року-тата сперечаються, котра з них найбільше користі приносить людям, але врешті погоджуються, що тільки разом можуть бути корисними людям:

«І однаково їх всіх  
Для людей потрібно,  
Щоб збирали врожаї  
І жили не бідно»;

та «Чарівні слова» – вірш, герой якого малий Андрійко не поважає старших людей, бо не отримав доброго виховання, він ображає старшого чоловіка, з яким зіткнувся на базарі:

«Як обурився Андрійко:  
– Ти сліпий, не бачиш,  
Куди ходиш, як ступаєш,  
Немов пень ледачий?».

Андрійка не сварили за це, тільки пояснили, чому із старшими треба поводитися увічливо і розповіли йому про хвору жінку, яка виростила своїх дітей чемними та слухняними, що вразило його і навчило, що існують «чарівні слова», які настановляють того, хто помилився:

« – Ось, послушав я від вас  
Казку цю хорошу.  
Розкажіть її ще раз,  
Дуже я вас прошу!».

Окрім вищезгаданих казок-байок, які увійшли до першої збірки Марії Опрішан, у новій збірці знаходимо нову віршову байку «Обдурив (ся)», в якій йдеться про двох сусідів, які виростили разом, але стежка долі одного повела у пани:

«Один взявсь рубати ліс:  
Складати, возити,  
Виробляти чортзна-що,  
Але багатіти!»;

а іншого в наймити. Через роки, коли зустрілись, багач пропонує бідному, щоб той розповів йому казку, але не будь-яку:

«Придумай таку брехню,  
Таку байку-казку,  
Щоб я сказав: То брехня!  
Неправда, нізащо!».

Багач стримується і не кричить «Брехня!», коли бідний йому розкажує про жабу з пір'ям на плечах, про слимаків, які б'ються, про рибок, які весело сміються на вербі, про лісника, що полює на комарів, але коли починає розповідати йому, що снів його свинопасом, багач не витримує і кричить:

« – Що сказав ти?!

Як то так смієш це молоти?!  
Що я свині пас? Брехня!  
Брешеш, брешеш, чорте!»;

таким чином програє і мусить віддати бідному велику суму грошей; драматично-дидактичну поему «Марія», про молодичку Марію, яка благає свою матір-ворожку покинути ворожіння, бо воно не приносить нічого доброго:

«– Мамо, годі вже  
Таке виробляти!  
Залиши ти справу сю,  
Гроші ті прокляті...»;

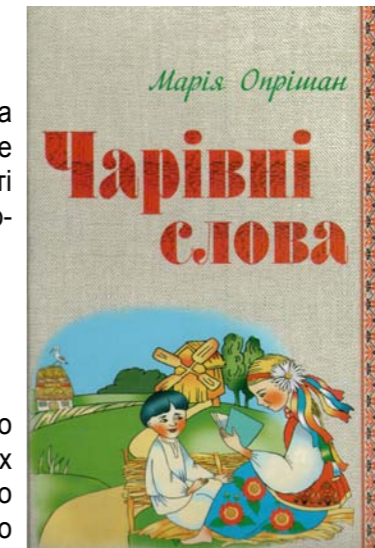
але мати не слухається дочки, бо ще хоче за великі гроші поворожити одній багачці, щоб та вийшла заміж, і справді

допомагає їй, але ціною життя своєї дочки, яка гине, а зять ворожки одружується з багачкою. Мати ворожка віддає всі назбирані гроші дітям-сиротам, що живуть без мами:

«Хай засудять мене люди,  
І Бог покарає,  
Бо від тої ворожки  
Вороття немає»;

вірші, присвячені рідній українській мові: «Любіть мову чарівну», «Вічно молода»; Шевченкові: «Читаймо Шевченка», «Голос Шевченка»; рідному селу Вишній Роні: «Наше село», «Рідне село»; вчительці: «Вчителька» та вірші, присвячені різним визначним подіям та святкам, на яких часто декламувала їх сама.

Вірші Марії Опрішан читаються легко, рядки пливучі, наче вода тихої прозорої річки, а деколи й бистрі, мов гірський потічок, завжди приходиться читати їх вголос, а воно так і треба, бо вони призначені в першу чергу дітям. Я впевнений, що «Чарівні слова» Марії Опрішан знайдуть ту чарівну стежину, яка приведе до душі читачів і залишаться там назавжди!



Іван РЕБОШАПКА

## УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XXIII)

Фольклористика. 4. Результати польових обстежень

(Продовження з № 266-267)

Слідуючий результат передбачуваних кафедрою слов'янських мов Бухарестського університету фольклористичних польових обстежень українських поселень Румунії – це теж бажано своєрідна міні-монографія, на цей раз, української епіки у віршах, збірник *Відгомони віків* (1974 р.), який охоплює добірку найкращих зразків народних балад, історичних пісень та пісень-хронік, записаних мною на Південній Буковині, Мараморощині, у Банаті та Добруджі. У збірнику – 148 пісень, деякі з-поміж них уперше в Румунії подані з мелодіями, переписаними з магнітофонних плівок учнем Бухарестського музичного ліцею Олександром Яношем (сином серетського тодішнього професора музики Валер'яна Яноша) і перевірені співпрацівником-етномузикологом Бухарестського інституту фольклору Лучілією Джорджеску.

Збірник відкривається коротким *Вступним словом*, в якому вказано привід до його надрукування (пізнавальне значення пісень, жанрова їх довершеність та роль у виробленні художнього «смаку» читачів, територіальна варіативність, їхня придатність для порівняльного українсько-слов'янського та румунського вивчення різних аспектів епіки у віршах), подано принципи спрощеної фонетичної транскрипції. Потім слідує обширна *Передмова* (с. 9-32), в якій представлено жанрову специфіку епіки у віршах і її різновиди, записані в Румунії, їхню тематику і співвідношення із загальноукраїнською та румунською епікою у віршах.

Йде потім корпус 148 віршових текстів (с. 35-329), поданих за класифікацією, яка в загальному сугерує приблизні історичні періоди постання записаних пісень й ілюструє відгомони в них суспільно-історичних аспектів почергових епох: *Баладні сюжети найдавнішого походження*, міфологічного (перетворення людей в дерева, квіти, кровосуміш і ін.), *Балади про турецько-татарську неволю* (поневолення осіб продажею туркам і татарам, і трагічні її наслідки), *Балади епохи феодалізму* (на теми чародійства («Ой не ходи, Грицю»), феодального свавільства («Боднарівна» і ін.), опришківства, історичних пісень («Морозенко», «Кармалюк», «Кобилиця» і ін.), жов-

нірських пісень, *Сімейно-побутові балади* (про закоханих, про сімейні драми, зокрема про так звані «жіночі невольничі псалми», про наймитування), *Пісні-хроніки* (про Першу і Другу світові війни, про поточні трагічні випадки нашої сучасності – сімейні та особистісні тощо).

У *Додатках* збірника подано *Словник місцевих слів та виразів* (с.333-337), *Покажчик місцевостей та інформаторів* (с. 356-353)<sup>1</sup>.

Подані у збірнику пісні були записані мною з усіх чотирьох зон з українським населенням Румунії. Усі зразки були записані на магнітофоні з живого ще тоді усного їх побутування, що становить цінну основу для принаймного вивчення того факту, як за 42-річний період від запису ті чи інші балади зберігались (де саме,) в живій чи вже латентній формі.

Наукова цінність поданих у збірнику пісень – багатостороння. Територіальними варіантами (з усіх чи тільки з однієї зони українського населення Румунії) того чи іншого баладного сюжету в 1874 р. було засвідчено його живучість і зону побутування. Про українського карпатського опришка Олексу Довбуша, наприклад, у збірнику – аж 6 баладних варіантів (3 – з південнобуковинської Гуцульщини, 1 – із сучавської Негостини, 2 – з банатського села Копачеле), найкращий і найдовший з них (більше 100 строф) записаний від 72-річної тоді Матрони Юрнюк Олексівної із сучавського села Палтінул (раніше – Валя Боулуй). На превеликий жаль, остерегаючись можливої тоді незгоди цензури, редактор (із-за поваги не назву його імені) викреслив із сюжету балади один з найкращих і ключових його епізодів – надання Богом бажаної Олексою Довбушем невловимості за те, що опришок застрелив чорта, який насміхався із Святого Іллі [у пісенній цитаті збережено типічно гуцульські дифтонги *ie, iu*]: *Пасе Довбуш молодієнькій/ Вывці в Кедраватій./ Та ек став там грім гриміті/ Та й дождь накрапаті, / А ек зачєв Світіцї Ілїї / З нїєба громом биті, / Выхопивси чорт на скалу./ Зачєв си смїєті./ Нібагато Довбуш думає,– / Стрїлив з пістолеті,– / Покотїцвси чорт по скалі./ Зачєв верешшєті. / Зойкі, крикі, страшні шуми, / Тає си заводі, / Аж тут раптом выд Господа / Ангєлі приході. / А приході выд Господа, / Зачєли казаті: / – Шо тїц хочїш, славний Довбуш, / Та все*

*будїєш маті. / Й але Довбуш молодієнькій / Довго ні думаї, / Світіцїм ангєлям небеснім / Так выдповідай: / – Хочу буті найсилніший, / В світі найфайніший, / З леґїнями, між леґїні / Та найвідважніший, / Шоби менїє ні ловила / Ні куля, ні зброя, / Позволь міні, Світіцї Боже, / Коли Твоя воля.– / Втак ангєль заговорив: /– Ото так си станїє./Тїц молодий вїчно будїєш, / Ск мїсіць настанїє.*

Епізод смертельного покарання чортом наявний в усіх прозових легендах і в ряді пісень про Довбуша. Даний епізод наявний також в румунських легендах з Карпат. Його вплетено осмотичним способом в баладну тканину внаслідок прадавньої віри народу в Божу всемогутність, і це ніяк не можна викреслювати, бо в такий спосіб фальсифікуються суто народні твори.

Окрім трьох вищезгаданих населених пунктів, з яких походять мої записи з 1974 р. пісень про Довбуша, пісенні варіанти про нього були надруковані 1974 і 1981 рр. Мирославою Шандро (із сучавського Нісіпіту), Олексою Бевка з мараморського села Поляни (1978 і 1981рр.), Іваном Лібером та Іваном Хлантаю (1999, 2000 рр.) з тих же банатських Копачел та з Малих Ремет і м. Луг'ож, Іваном Кідещуком (2009 р.) з Негостини, Юрієм Чигою (2009 р.) з Нісіпіту. Окрім українських поселень Добруджі, пісенний репертуар яких примикає до репертуару Наддніпрянської України, легенди та пісні про Довбуша у ті роки та згодом, до речі, побутували майже у всіх поселеннях Південної Буковини, Мараморощини та Банату. На їх основі та у співставленні з надрукованими в Україні піснями про Довбуша можна окреслити фольклорну зону їх загального побутування від давніх часів до сучасності.

Про буковинського опришка Лук'яна Кобилицю в моєму збірнику – один варіант пісні, а в збірнику Юрія Чиги *Люблю тебе, Гуцуліє* (2009 р.) – їх кілька, і то – записані від різних осіб у наш час, що підтверджує живучість серед гуцулів цього баладного сюжету. Вважаючи збірник *Відгомони віків* своєрідним опорним джерелом, за його допомогою і звірянням з іншими надрукованими в наш час збірниками можна дослідити й еволюцію (чи, навпаки, інволюцію,

занепад) решти народних пісенних видів у Румунії з 1974 р. (а в Негостині з 1932 р. на основі записів Івана Абрам'юка) до наших днів.

Фольклор якого-небудь територіально відгалуженого (відокремленого, ізольованого) населення від материкового національного масиву відзначається більшими чи меншими своєрідностями, але в своїй основі він примикає до материкового національного фольклору. Такий стан наявний і у випадку фольклору українців Румунії, очевидним цінним доказом чого, по-друге, є збірник *Відгомони віків*. Територіальне поширення українцями Добруджі загальноукраїнського степового репертуару ні не слід доказувати. Це зовсім ясно випливає і засвідчується іменами зустрінutih тут пісенних героїв (Морозенко,

Кармелюк і ін.) та самими же піснями з мого збірника, із збірника Кузьми Смаля та Івана Кідещука і ін.

Як відомо, після народних казок, сюжетами яких властиве міжнародне поширення, сконстатоване ще на початку ХХ ст. Фінською фольклористичною школою, одним з представників якої був А. Аарне, який уклав і 1910 р. надрукував перший *Покажчик казкових типів*<sup>2</sup>, народні балади – це другий фольклорний жанр, сюжети якого теж відзначаються міжнародною поширеністю, і фольклористи намагалися укласти їхні міжнародні і національні покажчики сюжетів. Наукова цінність зразків із збірника *Відгомони віків* ясно випливає, якщо звіримо його баладні сюжети з *Каталогом*

(сюжетів) *українських народних балад*, укладеним О.І.Десем<sup>3</sup>: загальноукраїнський сюжет І-В-3 (Хлопця отруєно приворотними пригощаннями і напоями) = приблизно моєму сюжету №№ 23, 24 (Зачарований милий); укр. І-В-4 (Парубка, який кохав трьох (двох), отруєно з ревності) = моїм №№ 19, 20 («Ой не ходи, Грицю»); укр. І-В-7 (Сестра отруєє брата за намовою коханка) = приблизно мої №№ 13-15 («Сербин»); укр. І-Ф (Взаємовідданість закоханих вище родинних почуттів), І-Ф-1 (Козака не випускають з неволі (не звільняють з темниці, від рекрутства, боргу) рідні, тільки мила) = мій № 39 («Сидит Пинтя у темниці»).

(Продовження нз 22 с.)



## УКРАЇНКА БУХАРЕСТСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ – ОДНА ІЗ СКЛАДОВИХ РУМУНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ (XXIII)

(Продовження з 21 с.)

Детальний аналіз загальноукраїнських баладних сюжетів і всіх їм відповідних з мого збірника (й інших авторів) зайвий раз підтвердив би той факт, що в постійному виконанні пісні народний її носій, зазвичай, як то кажуть українці, до чужого доброго добавляє своє краще, створюючи нові варіанти.

Чимало баладних сюжетів з мого збірника, як доказав видатний празький вчений Орест Зілінський, є спільними із західноукраїнськими, словацькими, чеськими, польськими, також і білоруськими та російськими, як, наприклад: пісні №№ 2-4 з мого збірника (Невістка-тополя) = приблизно вказаній Зілінським № 1 (Matka plemení dcéru (nevestu) na strom), мої №№ 10,11 (Дочка-пташка) = приблизно Зіл. № 2 (Vydata dcéra sa vráti k matke ako vták), мої №№ 13-15 (Отруєний брат) = приблизно Зіл. № 10 (Sestra otrávi brata k volí milenkovi), мій № 51 (Дочка-воячка) = приблизно Зіл. № 25 (Najmladšia dcéra ide na vojnu namiesto otca), мій № 80 («Ой там на Дунаю») = приблизно Зіл. № 27 (Brat sa nevracia z vojny) і ряд інших спільних сюжетів<sup>4</sup>. Сюжети з мого збірника розглянуті і в іншій праці Ореста Зілінського, написаній чеською мовою<sup>5</sup>. Матеріали збірника використані московським фольклористом В.М.Гацаком в розробці питання румунсько-російсько-українських фольклорно-історичних зв'язків<sup>6</sup> та Андрієм Ковачем у кандидатській дисертації<sup>7</sup>. Збірник *Відгомони віків* використаний також румунським фольклористом Адріаном Фокі у праці *Фольклорні паралелі. Координати карпатської культури*, в якій автор намагається окреслити контакт румунської епіки у віршах з північно- і східнослов'янською<sup>8</sup>.

Цінність збірника *Відгомони віків* надають і наведені у *Примітках* коментарі інформаторів про записані від них пісні, коментарі, з яких випливає цілий ряд показових фактів: давнина тієї чи іншої пісні, від кого і коли була прийнята, відомості інформаторів про пісенні герої та згадувані місцевості тощо, а також і аспекти, що стосуються жанрового визначення пісень (пісню про вбивство злодієм Кальвіном власної дружини Віоріка Кідеша з Негостини, наприклад, безпомилково оцінила як баладу: «Я так собі пристав'ю, що це балада, бо про все жите одної персони уповідає»), обставини постановки балад, зокрема сучасних пісень-хронік і творчого їх процесу, який у випадку Палагії Вериги із сучасного села Палтінул передбачав спочатку попередню документацію (детальне пізнання

конкретних обставин трагічних випадків загибелі героїв тощо), а згодом – укладання пісні у творчій її «лабораторії» («Коли складаю співанки, – зізнавалася Палагія Верига мені 1972 р., – то беру слова май вицци, видті та й складаю. Думаю, ек котре до котрого би приходило. Я писати ні умію, бо в школу не ходіла, але я складаю одне до другого. А шо не любици, я май то лишю, май кладу друге. А голос, но, ікий можу. Аби не забути, то май співаю трішки, а отак май складаю, може ні добре, а отак ше май, так, бо то ні годна за одіен раз лиш одну співанку скласти. Коли я так діес май из коровами хожу, ік собі сама або увечері ік шию, преду або плету, тогді ти́хо, усі сп'ють, а я собі співаю»). Пісні-хроніки України зараз зацікавлюють тамтешніх науковців, які звертають увагу і на зразки цього виду з мого збірника.

Належну оцінку збірникові подала словацька дослідниця Соня Бурлашова: «*Vidhomony vikiv je to najlepšia z jeho [Ivana Rebošapki] doterajšich (...), môže poslužit ako vzor pre výskum folkloru rumunských Slovakov*»<sup>9</sup>.

(Далі буде)

### Примітки

1 *Відгомони віків*. Збірка народних балад, історичних пісень та пісень-хронік. Зібрав і упорядкував д-р філологічних наук Іван Ребошарка, видавництво Критеріон, Бухарест, 1974.

2 A.Aarne, *Verzeichnis der Märchentypen*, «Folklore Fellows Communications», t. 3, 1910.

3 О.І.Дей, *Каталог українських народних балад II* О.І.Дей, *Українська народна балада*, Київ, Наукова думка, 1986, с. 65-84.

4 Orest Zilynskyj, *Slovenská l'udová balada v interetnickom kontexte*, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1978.

5 Orest Zilynskyj, *Lidové balady v oblasti západných Karpat*. Interetnická skupina. Studie ČSAV, Akademia, Praha, 1978.

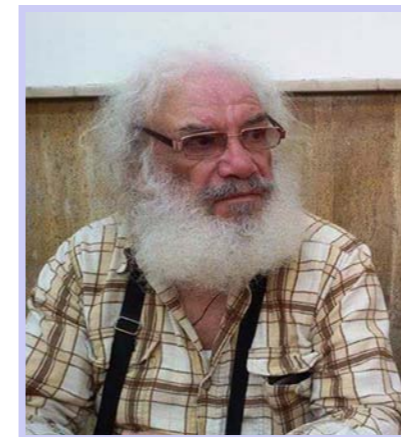
6 В.М.Гацак, *Фольклор и молдавско-русско-украинские исторические связи*, Москва, Наука, 1975, с. 63, 68.

7 Андрей Ковач, *Общее и своеобразное в венгерских, румынских и украинских народных балладах*. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата филологических наук, Москва, 1989.

8 Adrian Fochi, *Paralele folclorice. Coordonatele culturii carpatice*, Editura Minerva, București, 1984, pp. 51, 73-79, 82, 242, 260, 271, 171 etc.

9 Soňa Burlašová, [Vidhomony vikiv], «Slovenský národopis», Bratislava, nr. 11/1975, s. 158-159.

Із сучасної румунської поезії • Із сучасної румунської поезії • Із сучасної румунської поезії



## Джордже ТЕЙ

«Джордже Тей народився, щоб стати поетом»  
Георге Пеун

Сучасний румунський поет Джордже Тей народився 31 травня 1946 року в Бухаресті, пише поезію починаючи з 1983 року і є автором кільканадцяти поетичних збірок, з-між яких і збірки «Проходячи крізь кохання» («*Trecerea prin iubire*»), з якої пропонуємо читачам «Нашого голосу» кілька поезій в перекладі Михайла Гафії Трайсти.

### КОХАЄ

...ні  
кохас, кохас  
не кохас

це питання мене не раз  
засмучувало  
в юності...

здавалось що так  
наближусь до кохання  
хоча  
ти жила в роздумах

не визнаю мабуть  
правду ні зараз  
коли  
знаки мого відчуження  
тебе спонукують сказати мені:

ти вір в що хочеш  
я знаю що хочу...

### СВІТЛО

може я не був  
досить виразним  
чи  
ніч була занадто білою...

ім'я моє  
не годиться вигукувати  
на кожному перехресті!

він  
вміє увійти

сам  
в людській душі

тільки тоді  
спустиш в бездоння  
щоб освітити його...

### ЕМІНЕСКУ

...не минув – вознісся тільки  
понад нами  
в несимульованому білому польоті

вознісся освітлюючи океан  
з якого ми черпаємо  
слова

не минув – вознісся тільки  
понад нами  
в такій неминучій любові...

### ВСЬОГО ЛИШ!

люблю білу сторінку  
між вечорінням і світанням  
між сном і мріями

якби я знав що зрада  
настільки люба  
дозволив би часові  
зупинити прийдешність

чому б не зізнатися?  
зрада і кохання  
це два слова...

всього лиш!

### ТВОЄ НЕБО

більш не перейду поріг  
душі твоєї...

ночі супроводжують тебе  
у світлі тіні  
вдень буду  
ангелом хоронителем  
безпорадності

після всього сказаного тобою  
не наслідуюсь бути  
твоїм небом...

### ДОРОГИ...

в котрий раз  
мої дороги плутаються  
з дорогами Небес?

біжу, лечу, спускаюсь, піднімаюсь  
над болінням світу заблуджуючись  
вже й не бачу  
слова що сліднують за моїми  
кроками

але  
я надлежу Тому що дає мені  
Поезію!..

Господи  
хто читатиме птахів?..



Іван ЛІБЕР

# УКРАЇНСЬКИЙ МІШАНИЙ ХОР «ЗЕЛЕНА ЛІЩИНА»

(Продовження з № 266-267)

Після грудневих подій 1989 року і заснування Союзу українців Румунії, під опіку якого перейшла майже вся культурна діяльність української громади Банату, як і інших регіонів країни, художні колективи отримали кращі можливості для своєї діяльності, оскільки Союз почав забезпечувати проживання, харчування і транспорт учасників різноманітних культурних заходів.

На превеликий жаль, із чотирьох копашильських колективів лише хор «Зелена ліщина» продирижував виконувати свою місію, невдовзі драматургічний і вокальний гурти припинили свою діяльність, де-що пізніше розпався і танцювальний, натомість був створений новий фольклорний колектив – «Копашильське весілля».

Також після зміни політичного ладу в країні копашильські колективи почали отримувати запрошення від українських громад різних країн і вперше відвідали закордоння, відгукнувшись на запрошення сербських українців і здійснивши поїздку в місто Кула. Треба відмітити, що там живе велике число українців, організацією яких керував комітет, очолений Іваном Кулебою. Подія відбулася навесні 1991-го року. Там зав'язалася наша

дружба із українцями, у яких була та сама історична доля при переселенні із Закарпаття і Галичини.

Пізніше, як підтвердження цієї дружби, знаменитий колектив танцюристів, вокалістів та інструменталістів із міста Кула взяв участь у Міжнародному фестивалі української пісні і танцю, який відбувся 8 червня 1991 року в селі Копашиль.

Інша подорож, яка випала копашильським колективам, це була поїздка у Словаччину, де на сцені міста Свидника копашеляни виступили із «Копашильським весіллям», показавши давні звичаї банатських українців. Також великим успіхом на цій події тішився і мішаний хор «Зелена ліщина», який

в цей період знаходився у повному розквіті своєї діяльності. Треба підкреслити, що в ті часи літній театр Свидника був оснащений високоякісною технікою, якою володіла Словаччина. Крім цього, підготовка виступів, поведінка на сцені і поза нею, робота з учасниками і гостями заходу демонстрували високий організаційний рівень. Тут завчасно для кожного жанру був призначений режисер, який чітко виконував свою місію від виходу колективів на сцену і аж до кінця кожного виступу. Тому, незважаючи на величезне число учасників, все проходило чітко, без плутанини, а публіка отримувала велике задоволення, не помічаючи напруженої роботи «за кулісами».



«Копашильське весілля» на «Святі української культури», Свидник, 1991 р.

Безперечно, поїздки за кордон збагатили досвід копашильських художніх колективів.

В 1991 році почалася серйозна підготовка до згаданого вище Міжнародного фестивалю української пісні і танцю, яка передбачала не лише велику роботу з художньої точки зору, але й грандіозну організаційну підготовку всього села, оскільки в Копашилі, де планувалось проведення Фестивалю, треба було забезпечити проживання і харчування для великої кількості учасників і гостей. Треба відмітити, що копашеляни продемонстрували справжню українську щирість і гостинність, прийнявши в свої оселі понад 240 осіб, які прибули

на Фестиваль із Сербії, Словаччини, України (із Закарпаття, Чернівців, Києва) і Румунії (з Лугожу, Бухареста, Тімішори, Сучави та інших країв), чим заслужили велику вдячність і повагу.

Так само необхідно було створити умови для виступу учасників заходу. З цією метою серед шкільного подвір'я була влаштована величезна сцена, яку гарно прибрали килимами і рушниками, витканими і вишитими копашильськими жінками, продемонструвавши їх високий рівень рукодільної майстерності. Для глядачів були забезпечені стільці і лавки.

Концерт почався гарячим і дружнім словом Юрія Семенюка, голови СУР-у Банатського округу, в якому він щиро привітав гостей і підкреслив роль нової української організації.

Відкрили концертну програму господарі свята – копашильські колективи: хор «Зелена ліщина», танцювальний гурт «Дружба» і фольклорний «Копашильське весілля». Далі слідували гості Фестивалю із закордоння і Румунії. Публіка була в захопленні, оскільки багатство і різноманітність концертної програми могли задовольнити будь-який смак.

Також важливо і те, що на концерті були телебачення, румунська і українська преса.

Приємним сюрпризом фестивалю був чернівецький вокальний гурт під керівництвом Мар'яна Гаденка. Підкреслюємо участь цього колективу, тому що пізніше він зіграв важливу роль у житті і діяльності копашильських колективів. Після участі у Фестивалі, чернівчани почали частіше прибувати у банатський край, співали заром із копашильцями, потім було зорганізовано ряд концертів чернівецького колективу під проводом Мар'яна Гаденка, а у відповідь копашильські художні колективи були запрошені в Чернівці на фестиваль «Доля». Таким чином, три роки поспіль, спочатку мішаний хор «Зелена ліщина», наступного року фольклорний колектив «Копашильське весілля» і ще роком пізніше вокальний гурт «Копашильянка» брали участь у фестивалі «Доля».

Усі три виступи були вдалим і принесли славу не тільки копашильцям, а й всьому румунському українству. До керівництва села дійшла вістка, що «Копашильське весілля» часто транслювали по київському та ужгородському телебаченні, а після успішного виступу на фестивалі «Доля» в 1994 році вокальний гурт «Копашильянка» був запрошений до чернівецької радіостудії для запису радіопередач



Учасники Міжнародного фестивалю української пісні і танцю на копашильській сцені, 1991 р.

з його участю. Тому керівництво Копашильського будинку культури і провід СУР надавали великого значення копашильсько-чернівецьким стосункам.

Також на Фестивалі зав'язалася тісна дружба із словацьким художнім колективом, яка стала основою для майбутніх стосунків в галузі культури із словацькими українцями.

Закарпатські художні колективи, які виступали на копашильській сцені, пізніше сприяли нашим поїздкам за кордон. Такою, наприклад, була поїздка вокального корнучельського гурту «Барвінок» у село Нижнє Селище на Фестиваль української пісні і танцю «Селиська співанка». Поїздка була влаштована за допомогою директора середньої школи Нижнього Селища Дмитра Пригари.

Дружні стосунки із українськими художніми колективами Сербії зісталися живими і по сьогоднішній день, і на взаємні запрошення наші і сербські українці часто беруть участь у різних культурних подіях по обидвох боках кордону.

Така активність, часті виступи на сценах країни і закордоння, безперечно, пішли на користь банатським колективам, збагачуючи їх досвід і піднімаючи рівень майстерності.

(Далі буде).

Михайло МИХАЙЛЮК

# ТРАФУНКИ

## НОСТАЛЬГІЯ

За політичними переконаннями він був монархістом, бо належав до інтелігенції довоєнного гарту і чернівецького вишколу, а ці переконання тривали серед буковинців ще з австрійських часів – цісарських. А ще він симпатизував молодому румунському королю, любляючи різні регалії – корону, скіпетр, трон, ордени і медалі, урочистості з нагоди свят, приурочених своєму кумиру.

Але ті часи минулися, до влади прийшли комуністи, і він, професор математики в Сучавському українському ліцеї, вже немолодий, мусив пристосовуватися до нових порядків. Звикав нелегко до школи, в якій «свята святих» була радянська модель, в якій панувало небачене колись панібратство, де всі були «товаришами» – від статечних сивоголових професорів до жовторотих учителів, їхніх ще вчорашніх учнів – ніякої тобі ієрархії, закріпленої, заслуженої багаторічною працею за кафедрою і в громадській діяльності.

Пану професору це завдавало прикрощів, призводило до конфузів, на нього дехто дивився криво, коли, забувшись, звертався до старших колег поштивим «пане добродію», цілував руку дамам, називав старших учнів на «ви», а коли йшлося про директора, що мав докторат у Німеччині, говорив «вони, пан директор», з високої поваги до наукового титула.

Одні з колег, ближчі за віком, розуміли «старомодність» свого співслужбовця і сприймали її з поблажливістю, але радили остерігатися партійних. Та неминуче таки сталося. Про цей трафунок-конфуз розповів мені нині покійний Остап Шандро, який у той час був учнем Сучавського українського ліцею, де викладав математику наш професор.

А сталося це так. Учні ліцею давали спектакль на честь 9 травня – Дня перемоги, який в Румунії був національним святом. Ведучим спектаклю був пан професор математики. А в довоєнній Румунії наступний день, 10 травня, відзначався на національному рівні як День Короля.

Прапори, патріотична музика, переповнений зал, учні в народних строях, доручена честь бути ведучим спектаклю, наче перенесли професора у

славне й миле серцю минуле, так що, вийшовши на авансцену під оплески аудиторії, пан професор урочисто оголосив: «А тепер хор виконає *Trăiască Regele!* (*Хай живе Король!*)», замість оголосити, що пролунає Гімн Республіки.

На щастя, коли пан професор вимовив крамольні слова, оплески тільки стихали, й їх почули лише у перших рядах залу, та, на нещастя, там сиділо начальство. Професор швидко «виправився», але біда була скоєна...

На диво, крамольний трафунок залишився без наслідків, начальству не було вигідно розголошувати його, бо інакше й самі мали потрапити в біду...

*П.С. З поваги до пам'яті пана професора, який був і свідомим українцем, я не називаю його імені.*

## КНИГА – НЕ ТОВАР

Сучавський професор й історик Микола Чередарик був фанатиком наукової скрупульозності і точності, тому його розвідки про Ольгу Кобилянську, Устияновича та про інших видатних буковинців були взірцем дослідницької праці, жодний факт з їхнього життя і творчості не подавався без документального підтвердження. Полиці бібліотеки в його скромній однокімнатній квартирі були повні раритетних видань (звісно, з історії), яких не сміли доторкатися чужі руки. Їх можна було розглядати з «безпечної» відстані, бо пан професор застерігав кожного гостя: «Дивіться, але руку не кладіть». Жалів, що серед молодих українських інтелігентів не помічає охоти до глибоких студій, навіть і серед місцевих письменників, з якими спілкувався, не зустрічав пристрасі до придбання книг, насамперед українських.

Коли дізнався, що хтось з них поїхав до Чернівців, запитував, які книги привіз звідти. «А вони, – з гіркістю розповідає Микола Чередарик, – хваляться своїми покупками: один купив кольоровий телевізор і йому вдалося перевезти його через кордон, інший радіє, що придбав електричний кавник, м'ясорубку або пілосос. Та жодний не похвалиться тим, що найперше зайшов до книгарні і купив цікаві видання. Молоді, зелені, дбають насамперед про хату, роблять

своїм жінкам приємність, а для власної душі – нічого. Що ж, книга – не товар, на ярмарку її не купиш» (мав на оці відомий чернівецький ярмарок, де можна було дешево купити всяку всячину).



## ПОРЯТУНОК

Румуномовний чернівецький поет Васіле Т. – це такий собі чоловічок десь трішки більший як півтора метра на зріст, але за самолюбством і хвалькуватістю – «великан».

Познайомилися ми ще до румунської Революції в ресторані Спілки письменників в Бухаресті, де випили чарку і навіть заприятюлися. Але з мого боку ця приязнь згодом розвіялася, бо коли в Румунії настала демократія, а Україна повернула собі незалежність, Васіле Т. почав паплюжити країну, в якій народився, живе і хліб жує. Наприклад, він писав з обуренням про те, що Україна відзначає героя Хотинської битви (1621 р.) козацького гетьмана Сагайдачного, а не Штефана Великого, молдавського господаря, котрий побудував там фортецю, славить «якогось» Данила Галицького та інших своїх історичних звитязців.

Більше того, почав позувати в «мученика», заявляючи в журналі «Флакера» поета Адріана Пунеску, що надів «сорочку смерті», бо українці важать на його життя, вигадували інші страхоття, які нібито чатують на нього. Хизувався без міри своїм «патріотизмом».

Та ось, десь років десять з гаком тому зустрічаю по Каля Вікторію в Бухаресті «великомученика» Васіле

Т. у супроводі високого чоловіка, який, виявилось, був пан Чімпой, голова Спілки письменників Республіки Молдови.

Васіле Т. знайомить нас, а я запитую «великомученика»:

– Васіле, як то сталося, що українці досі не вбили тебе? Та ж ти вже було одягся в «сорочку смерті».

Васіле зніяковів і щось промимрив, аж тут пан Чімпой дотепно пояснив, в чому був порятунок «смертника»:

– Пане Михайлюк, вони стріляли в нього, цілилися в груди, але він такий низькорослий, що всі кулі пролетіли поверх його голови.

## «ЩАСЛИВЕЦЬ»

Читаю вірш одного нашого автора. Вірш сіруватий, з шкутильгавою римою, затертою образністю, але повний емоції, себто пишномовності, бундючних виразів. Пройнятий «натхненням», автор переконаний, що ним він ошчасливить своїх читачів, знаючи наперед хто, де, коли і чому його прочитає, бо читачі вже визирають вірш, як «дорогого гостя».

Це еготизм чистої води, у перекладі – самозакханість, переоцінення своєї особи. Такий стиль характерний віршам-агіткам, які мають конкретний приціл, вони межують з віршованою публіцистикою.

А справжня література – глибший і комплексніший продукт людського мислення. Ще німецький філософ Кант писав, що література – це «фінальність без цілі». Тобто, письменники пишуть, наприклад, романи, повісті, новели про селян не з прицілом, аби ті краще обробляли землю, про шахтарів, аби зростав видобуток вугілля і руди, про льотчиків, аби вище літали, про вчителів, аби краще викладали уроки, про політиків, аби ті краще виступали з трибуни парламенту, про злодіїв, аби більше не крали, і тому подібне.

Це завдання публіцистики чи соціологічних трактатів. Письменники пишуть для анонімних читачів, а не конкретних адресантів, які з літературних творів почерпнуть те, що їм до вподоби і душі. Таким чином, література виконує непрямо свою суспільну роль.

Тому-то викликають подив, а то й іронічну посмішку, ті автори-самолюбці, котрі, сівши за письмовий стіл і взявши в руки перо, наперед знають, кого вони «ошчасливлять» своєю писаниною. Цим самим вони і себе возводять у ряди «щасливців», геть забуваючи про скромність...

Анна ТРАЙСТА РУШТЬ

# ДИКИЙ РАЙ

(Уривок з повісті)

(Продовження з № 266-267)

Павлик із Петриком деякий час чатували за возарнею та розважались, коли сердита бабуня проганяла Урсула, а він, хитрун, – ні в той бік. Жваво шукав по підлозі розбиті яйця та ласував ними. Але врешті їм стало шкода старої, тож почали обдумувати, як викрутитись та поступити, щоби все було в порядку.

Накінець вирішили:

– Доста дурака валяти! Берім гриби та давай сперед бабуні! – прошепотів Павлик. – Гія заязати пса, бо її не слухає лайдак

– Правду маєш. Може покусати когос. Хоть і вечур, люди ходят, – розсудив Петрик, як дорослий.

– Не лиш сесе. Як бабуня пуйде язати Урсула, здогадаєса, што ми его упустили, бо я забув покласти назад ремінь-ошийник у пряжку. А ун сам не може ніяк розчинити его, хіба істягнути або урвати, – пояснив Павло.

– Давай! Буде, што буде! Ми – винні, ми отвічаєме! – вирішив Петрик.

Діти потихоньку взяли кошик із грибами, віддалилися десь на сто метрів від подвір'я в сад та почали підсвистувати. Вдавали, що лиш тепер повертаються додому. Урсулвесело побіг їм назустріч, і тепер повертався з ними назад, підсакаючи. Коли зайшли в подвір'я, бабуня – до них:

– Де ви були до тепер, улишники нехарні?

– Туй! – відповів рішуче Павлик.

– Де – туй? Пропалисте цілий день, а тепер стоїте, як пні. Де ходите голодні, як ковдуш<sup>1</sup> із діравов трайстов? Га?

– Туй! – та показав пальцем на гриби, коли Петрик поклав кошик на плиту перед хатою.

Стара глянула раз на них, потім на кошик, та не сказала нічого, тільки почухала потилицю.

– Ба', видите, які файні грибки! Самі товсто-кореники та лиш скулька голубінок<sup>2</sup> та біляку<sup>3</sup>, – похвалився підлабузливо Петрик, бо знав, що бабуня дуже любила гриби та задля них була в силі простити їм все.

– Принеслисте і черниць, абисте кушали, – розговорював її Павлик.

– Добре, діти, але за дві губи<sup>4</sup> гія було цілий день сидіти у лісі, аби я мала журу за вас? Ходите безвісти

та ні не проситеса! А у тебе, Петре, што распороті ґаті<sup>5</sup> та пускаєш кози на пашу?.. Не є ти ганьба перед дітей так ходити? Куди ти дряпавса, дрантюго? Тфі! – ганьбила його стара. Хотіла ще й потрясти трохи, але чомусь затрималась.

Павло глянув на Петра, бо дотепер ні він не запримітив цього, та зразу залився рясним сміхом, забувши на мить про бабину сварку. Петрик глянув на нього досадливо, а потім – на свої ґаті та зніяковів... Із-за сорому ледь не заплакав. Лиш тепер пригадав собі, що коли віддав стусана Павлови за бочкою, зачепив чимось за обруч. Бочка перевернулась, а він із переляку не звернув уваги на себе, бо не було коли гайнувати час.

– А тобі ще смішно? – розгнівалась бабуня та взялась тепер до Павла. – Смієшса із чужої біди, хлопче, та думаєш, што ти ліпший? А на шиї у тебе што? Такий черлений рубец, што аж кров тече. Де ти пудравса так? Билистеса, як сліпі, коли збирали мак? Ци што? Ци, може, булисте дес на фронті, та я не знаю? Говорі!

Павлик помацав рукою шию, та відчув вологу болючу царапину. Знав, що коли розв'язував пса, той із радощів мацнув його товстою лапою по шиї, але, пилуючись, не відчув біль.

«Бабуня має правду, – думав він, – розумна і хитра, запримітила та згадала майже все. Тільки про бочку не знає, як було... Але не є што діяти? Треба якось перетерпіти до кунця. Бо у брехні та неправди – короткі ноги».

– Ану, дивися на них! Ви пуд чиім дахом жиєте та ходите роз'язані, як голодний пес? Га? – гримала вона далі.

Внуки, склонивши голови, мовчали. Бабуня продовжувала:

– На нині – доста! Тепер ідіт та заяжіт пса, бо не знаю, як са роз'язав та тільки шкоди нароби в возарні. Помийтеса скоро у цебрі та перемінійтеса<sup>6</sup>, а я вам проціжу сирого молока та уп'єте із мелейником<sup>7</sup> та легварем<sup>8</sup>, бо инше не є. Пирогамі погостивса пес, аж вас не було. Вовк би го з'ів, із волоцюгом!

– Бабко, прощайте нам, за нинішний день! Ми бурш не будеме! – благав її Петрик. – Ми... – та не доказав.

– Знаю, знаю... Аж не завтри, то позавтри... – пробумотіла вона невдоволено. – Але запам'ятайте:

Всевишній прощає, але ніякий гріх не лишає непокараним. Аби ви знали! А тепер берітса за діло! Помолітса та – хиріти<sup>9</sup>!

– Ба', подьте суди! – закликав її Павлик після того, як зав'язав пса.

– Што є, хлопче? Доста! – відповіла неохоче стара, бо дуже була втомлена. Але все ж таки поволокла ноги за возарню, куди кликав її внук.

– Ба', сюрприз! – весело підскочив Петрик.

– Який коргаз<sup>10</sup>, хлопче? – вдавала, що не зрозуміла та перемініила навмисно слово. Завжди так робила, коли її внуки звертались до неї неологізмами. Розважала їх та надавала всім веселого настрою.

– Дивітса, тички! – хвалився Павлик.

– Де почки? Не вижу, – вдавала вона далі.

– Не почки, а тички, ба'! – пояснював він їй.

– А! А хто їх туй приніс? Коли? Як, што я не виділа? – питала вона здивовано.

– Ми нині нарубували в лісі, – відповіли рішуче діти, бо хотіли розвеселити хоч трохи свою бабуню, та не знали як.

– Як ви? Самі?..

– Ні! Нам помогав Полій Доню та й Васалія Босий. За ото ми туй сиділи, – відповів Петрик.

– Ми утягли ваші тички із ниви на удки, а тепер нарубували та принесли назад другі, а до того, ще й нові, – пояснював Павлик.

– Добре, діти, я знаю, што за будь-яку шкоду гія удплатити кожний раз чимос, але треба було мені вказати за сесе. Ні?!

– Бабко, але ви були нас не пустили, бо потупиме сокиру, бо порубаємеса, бо... – оправдовувався Петрик та чмокнув її в щоку.

Петриха помачала головою, посміхнулась крадькома: «што було, перебуло, іде нуч та са минуло».

– А тепер, гайда, митиса та жерти, бо у череві вітер віє! – сказала вона уже спокійнішим тоном.

– Ми не єсме голод..., – хотів сказати Петрик, але Павло смикнув його за сорочку та показав пальцем, щоб той замовчав та не задирав у свіже.

Внуки помилися, переодяглися у чисте, випили тільки два ковтки свіжого молока, бо їх животи уже були наповнені пирогами, а решта, коли бабуня пішла до курей, вилили у відро поросяттам.

– Най пойдят і они доброго, не лиш Урсул, – сказав Павлик.

Петрик дуже жалів, що бабуня через них осталась без пирогів на вечерю, але Павлик згадав, що була п'ятниця, пісний день для неї, а пироги були із овечою бриндзєю. І так, діти заспокоїлись. Помолившись, як ніколи вголос, за все так, як учила

їх бабуня: за себе, за їхню рідню, за все домашнє, а головно за всі відомі та невідомі гріхи, внуки полягали спати.

Тета Васирина, хоч і була перевтомлена та ледве ступала із ноги на ногу, сіла та скоро почистила принесені внуками гриби. Одні запарила, другі заварила, «аби не ізчервивіли до завтра, бо шкода. Діти пройшли світ за ними, а до того ще й голодні», – прошептала собі в думці, а потім навела порядок у возарні після «гвалту» та лиш після того лягла, коли вже ніч цілком стала володарем на всю їхню Лалу.



Але сон її довго не брав. Повний місяць був уже високо та глядів на неї захоплено крізь вікно. Поринувши в нічні думки, вона порівнювала його із долею, із життям, а може, із душею її померлого Петра.

Хоч і було в неї багато турбот або різних дрібних щоденних подій, вона завжди вважала себе щасливою, бо мала біля себе внуків. Правда, вони завдавали їй клопоту, як взагалі всі діти, але й розважали її та ділили частину із їхньої енергії всьому обійству і їй самій. «Де є діти – там щастя і любов, там надія і життя», – думала вона та спокійно заснула.

Круглий місяць, схожий на м'яч, непримітно покинув Петришине вікно та поплив собі далі на захід. Тягнув тихо за собою ясну ніч та колисав її сни.

(Далі буде).

- 1 ковдуш – жебрак;
- 2 голубінка – сиріжжя;
- 3 біляк – груздь;
- 4 губа – гриб;
- 5 ґаті – штани;
- 6 перемінійтеса – переодягнутися;
- 7 мелейник – кукурудзяний корж;
- 8 легвар – повідло;
- 9 хиріти – спати;
- 10 коргаз – (угор.) лікарня.

Михайло Гафія ТРАЙСТА

# ОВЕРРОННЕН

(Прозова коломийка для душі і серця)

(Продовження з № 266-267)

## 10. ГОРШЛОГ

Незабутніми в моїй пам'яті залишаються канікули, коли після сьомого класу ходив на заробітки з топірцем в руці, з торбиною на плечах і цілісний день зрубав корчі лози, які буяли поміж молодими смерічками, тобто на «сіянки», як називали в селі таку працю, за яку ми отримували 30 леїв щоденно. Коли ми працювали саме тут, в Горшлозі, нашим наставником був трохи старший від нас хлопець Василь Трайста, прізвище досить рідкісне в нашому селі, але ми з ним не приходились ніякою родиною, бо батько та його брати, тобто мої вуйки, через один випадок, перейменувались з Небиляків на Трайстів, але про це іншим разом.

Василь Трайста був «файним молодяком» – високий блондин, кучерявий, з родимкою на обличчі, я не бачив його вже понад двадцять років, бо він покинув село раніше від мене. Його поважали старші, тому і доручили бути «кіроном над дітворою». Хоча Василь і був старшим над нами, але працював пліч-о-пліч зі всіма і завжди допомагав найслабшим. «Повільненько, гарненько і швиденько», – імітував Василь старого Герю, а ми додавали: «Грум би вас побив!» – улюблену лайку старго лісника.

Щодня ми з великим нетерпінням чекали, щоб «повісився церковник», тобто щоб церковник дзвонив на полудень. Тоді в тіні молодих дубків розв'язували торбини з харчами, відкривали пляшки з молоком чи чаєм і – «їж, душе, пий та веселися, бо до вечора далеко, як дов Сигота».

Тут, в Горшлогу (у Горшлоді), по лівому боці «орсагу», недалеко річки Ронішори, стояв, мабуть, стоїть і тепер, величезний валлійський дуб (Quercus petraea), якому понад триста років. Тут, на всьому Герені, долиною якого ми з вами зараз гуляємо, знаходиться територія-заповідник валлійських дубів з найстрункнішими стовбурами у Європі. Його площа – понад 62 гектари. Недалеко звідси, на коштівському горбі висотою 575 метрів, поблизу родовища солі, на осадковому субстраті височіють коло п'ятидесяти екземплярів модрина європейської (Larix decidua) віком між 100 і 150 років, із товстими

стовбурами і висотою до 35 метрів.

Недалеко вищезгаданого валлійського дуба, справжнього пам'ятника природи, по той бік Ронішори, пам'ятаю, одної холодної весни ми садили смерічки. Правда, багато не пам'ятаю, тільки, що були весняні канікули і що ми переходили через річку, а я дуже змерз.

Тут, біля річки, є широкі галявини, на яких тепер вирости великі будинки, довгий час я не знав чі вони, навіть і не цікавився, поки не довелось мені ночувати у мотелі «Poiana Cornetului», власником якого виявився мій добрий друг Юліан Лаврук.

Ще пам'ятаю, одного разу, трохи нижче, перед «поворотами смерті», мисливці застрелили вовка, облупили з нього шкуру і повісили його край «орсагу». Люди говорили, що одна жінка-ворожка відрізала для ворожіння горлянку вбитого вовка. «Такий би юй фолос<sup>1</sup>, як на долоні волос», – прошептала стара Кадолічка, коли почула таку новину.

## 11. ПОВОРОТИ СМЕРТІ

Ніколи в житті не забуду голос Степана Ткачука, коли подзвонив мені в Копенгаген, де я знаходився у відрядженні, і повідомив: «Михайле, тут трапилось велике нещастя, помер Християн Альбічук, син отця Альбічука... Загинув бідолаха в автокатастрофі разом зі своїм колегою з Бистриці, здається, з яким вчився на теологічному факультеті, і який приїхав до нього в гості... Десь на вашому Герені трапилась трагедія».

Хоч набагато молодший за мене, Християн був мені добрим другом-співбесідником, з яким ми цілими годинами розмовляли в сільській бібліотеці, в якій працювала його мати, добродійка Марія Альбічук. Ми часто сперечались на релігійні теми, але завжди розходилися друзями. Завдяки йому я зробив перший крок у бік православної віри. Християн був добрим гравцем у шахи, можна б сказати великим гравцем, з нього, напевне, вийшов би чемпіон.

Коли я повернувся з Данії, пішов на його могилу, в мене були аж дві пляшки горілки, я пив і плакав, плакав і пив, а потім починав знову, поки не смеркло, і мати молодого церковника попросила мене йти

додому, «бо не годиться залишатись самому вночі на цвинтарі».

Християн загинув на поворотах, де небагато років тому помер Рагован Пітю – Піштик, який виліз на дерево, щоб зрубати гілку, з якої хотів змайструвати собі щось для воза, впав і помер. А трохи нижче багато років тому просто впав з велосипеда і помер лісник-бригадир Магас, великий мисливець, персонаж однієї з моїх новел. Про нього часто розповідає професор Ребошапка, як вони ходили на полювання.



От. Юрій Альбічук із сином Християном

Кілька років після смерті студентів саме на цих поворотах загинув мій племінник Віорел, син моєї двоюрідної сестри Анни (Нуці) Василини Полякової.

Не можу оминати смерті іншого молодого хлопця, який розбився на машині в Заломі, місці, крізь яке ми пройшли з вами, дорогі читачі, в попередніх розділах моєї скромної писанини. Не знав я його добре, але знаю, що його маму звать Лідою Литчіною. Ціко Грицюк, двоюрідний брат молодого небіжчика, який працює шофером-далекобійником, розказував мені, як о третій годині ночі недалеко місця, на якому трапилася нещасна пригода, побачив роздягнену догола людину, яка бігла перед його вантажівкою, і яку ніяк не міг наздогнати, поки не зникла так само, як і появилася.

Мене облило холодним потом від почутого, бо я не раз проїжджав через Герен вночі, багато разів і пішки переходив, правда, озброєний, коли працював прикордонником, але хіба нечисту силу застрелиш?!

(Далі буде).

<sup>1</sup> Фолос – (рум.) користь.

## ЛЮБІ МОЛОДЯТА

(Бувальщина)

Давним-давно в сігетській окрузі одружилися двоє молодят. Не із одного села були обоє. В сусідстві. Одружилися та направилися на дорогу – ґаздувати. Почали убого, будучи із бідного роду обоє. Але господарка рушила доброю дорогою. Незабаром подарував їм Бог і діточок. Щоби дотримати господарку та навіть розмужніти, чоловік пустився у світ на зарібки.

Несподівано молодиця захворіла на тяжку хворобу, від якої спасіння не було. Хороші сусіди дали знати чоловікові, що молодиця не в гаразді, та щоби повертався додому!

Ідучи додому, чоловік купив любій жінці подарунок. Купив золоті речі – перстень, сережки та ланцюжок на шию. «Від мене на пам'ятку, моїй любій ґаздині!» – мовив радісно.

Вернувся додому, іде селом, а люди його повідомили, що його ґаздиня померла, і що тієї днини похорон. Позмагався чоловік та стрінув похорон на дорозі.

Прийшли на кладовище, а там попросив чоловік отця, аби дозволив передати милій жінці подарки, що їх купив у світі для неї. Відкрили труну, та чоловік поставив перстень на її палець, сережки причепив у вуха, а ланцюжок на шию.

– Любій жінці купив! Нехай ідуть із нею на той світ! – подумав та погодився чоловік.

Похоронили жінку, але той вчинок зашніпили і лакомні очі злодіїв, які ляшували неподалік.

Перед опівночі зібралися злодії, пішли на кладовище та взялися до діла – розкопали гріб, відкрили труну та забрали золоті речі, що їх причепив покійний чоловік на похороні.

Злагодили діло та накрили труну накриткою... Але...

Із труни почувся шепіт, прохання, голос... Відкрили труну знову і – що побачили? Покійниця із простягнутими руками запросила:

– Шосьте взяли – то ваше! А мені дайте спокій! Не накривайте мене! Допоможіть, аби пішла додому! Піді собі додому!

Погодилися злодії та довели молодицю до хати, під вікном залишили, а в хаті «Тайна Вечеря».

Чудо велике, коли до хати увійшла люба жінка. Велике чудо, але і велика радість!

Записала Лариса ЯКОБЧУК-БЕВКА



Корнелій ІРОД

# ВЕСЕЛА БОЖЕВІЛЬНЯ

(Із циклу ПРОМАХИ)

(Продовження з № 266-267)

З-серед знайомих з «Неврозів» зустрічався я іноді з Леонідою Йонеску, дещо частіше з Гоґу Гаврілеску (майже завжди він приходив разом з актором Доріном Сіретяну, чудова людина, про котрого буде мова трохи пізніше), але найчастіше, іноді навіть кілька разів на тиждень, бачився я з професором Октавом Боянджіу. Між нами зародилася дуже гарна дружба, і хоч був він на 19 років старший від мене, Таві (так звали його ближні) запропонував, щоб ми «тикалися». Було якось незручно звертатися на «ти» до такої людини, головню в присутності інших, але він так волів, і я з часом звик. А був професор Боянджіу серйозним інтелегентом широкої культури, манірний, признаний соціолог (оскільки в ті роки соціологія не була в моді, в Академії економічних наук він читав курс сільськогосподарської економіки), тонкий знавець румунської й всесвітньої літератури, а то навіть і творець, якщо Тудор Аргезі<sup>1</sup> подарував йому свою книжку з такою присвятою: «Панові Октаву Боянджіу, поезії якого, на превеликий мій жаль, читав я тільки в рукописі». (Це вдруге, коли якась присвята мене так сильно зворушила; першою була присвята Каміла Петреску<sup>2</sup> на його книжці, подарованій молодій піаністці Іляні Міронеску). Але чомусь Таві ніколи не показував мені свої поезії.

Таві познайомив мене з багатьма людьми, яких інакше я, мабуть, не мав пізнати особисто: Ґеорґе Владеску-Ракоаса, Мірон Константінеску (який опісля був два роки моїм міністром), Іон Матей (директор Інституту філософії), Аурел Росін (відомий офтальмолог), Васіле Калін (в ті роки лише завідувачий двома ресторанами: Рустік, що в центрі Бухареста, інший у лісі Баняса, але до 1952 року, як і його друг і колишній колега Октав Боянджіу, був він досить вагомою «шишкою» в ЦК РРП<sup>3</sup>) і багато інших цікавих людей.

Після 23 серпня 1944 року професор соціології Ґеорґе Владеску-Ракоаса був першим послом комуністичної Румунії в Москві. Був він також членом делегації румунсько-радянських переговорів перемір'я, яку очолював Лукрецію Патрашкану<sup>4</sup>, і – як

любив він, щоб йому нагадували – румун, котрий розмовляв із Сталіном найбільше разів. Всі троє – Таві, Мірон і Васіле – у міжвоєнний період були його студентами.

Як неважко здогадатися, Таві Боянджіу мав ліві переконання. Був членом компартії з підпільного періоду (з 1939 року, а може, таки з '40-го), як і його друг Васіле Калін і, теж як Калін, працював у ЦК РРП і не простим активістом, а був він шефом однієї із секцій. Таві казав іноді, коли були ми тільки вдвох: «Сьогодні мені аж не віриться, що будучи у твоєму віці, я натискав на кнопку й казав директорові свого кабінету, щоб покликав до мене такого чи такого-то міністра... Ну, що ж, уже минулося!» Октав Боянджіу та Васіле Калін були в ЦК під рукою Ани Паукер<sup>5</sup>, а після її усунення, були змушені й вони покинути партійну роботу. Але якщо у Каліна було то єдине місце праці, Октав Боянджіу зберіг і пост асистента в Академії економічних наук (тодішній Інститут економічних та політичних наук) і потім ріс професійно до нинішнього рівня. А Калін, хоч і не числився вже серед інтелігенції, зате як завідувачому двох ресторанів жилося йому, гадаю, набагато краще.

Хто ще знає сьогодні, ким були Ґеорґе Владеску-Ракоаса, Октав Боянджіу, Іон Матей, Васіле Калін, Мірон Константінеску? Будучи комуністами, у яких «були проблеми», їхня репутація поступово бліднула й перед 1989 роком, а після – тим більше.

Ні Таві, ні Калін не були «святенниками», тобто запеклими комуністами, яких та епоха налічувала вдосталь, а якимись наївними мрійниками. Їхній комунізм швидше можна було ототожнювати з освіченим соціалізмом. Але утопічним. Аналізуючи низький життєвий рівень тодішньої Румунії, Таві не раз казав мені, коли були ми тільки вдвох: «Якщо тоді мав я знати, за що боряться комуністи, ніж увійти у їхні „лави“, швидше волів ударити себе копілом по голові, як казав швець поета Топирчану<sup>6</sup>...»

Із Тавієм, як я вже казав, провели ми не один день і не одну ніч. Подобалися йому першокласні, можна сказати, «панські» ресторани. Був він приємним співрозмовником, завжди в ударі, веселий, з іронічними відтінками в коментаріях, але й радий

серйозно розмовляти про будь-що й на будь-яку тему. Пити пив здебільшого вино й претендував на неабиякого знавця в галузі вин. Мабуть, ніхто не бачив Тавію п'яним, хіба ледь підхмеленим, коли або ставав патетичним, або впадав у сумнівату меланхолію.

Із багатьох моментів, що напрошуються з моєї пам'яті на папір, просто не знаю, що вибирати. Але насамперед кілька слів про сім'ю Боянджіу. Пані Маре Боянджіу була лікаркою, завідувала управлінням гігієни одного із бухарестських районів. Була вона мовчазна й майже незамітна. Я мало що знав про неї. Були в них дві дочки – Флорентіна і Елена, або Тіна й Кока – віком 12 і 10 років, веселі й розумні. В їхній квартирі я бачив іноді згорблену тіню, яка безшумно й поволі линула з однієї кімнати в іншу. Від Гоґу Гаврілеску довідався я пізніше («А, вірменка?..»), що то мати пані Боянджіу.

Про побування влітку 1965 року на весіллі Євгена Мигайчука я вже оповідав вам у промахах про свого друга. Тому зараз не буду повторювати. Підкреслю лише, що тодішній мій дурний жарт Тавієві, розуміється, не сподобався, але про це він ніколи мені не згадував і не дорікав.

Напевне, варта було б розказати про нашу з Тавієм Боянджіу подорож до Кимпулунґу Муцела на запрошення тамтешнього першого секретаря районного комітету РРП. (Ідеться про колишнього Тавієвого студента-заочника; розуміється, він запросив лише свого професора, бо мене не знав, але Таві сказав, що приїде зі своїми двома друзями). Перший секретар повіз нас у гори до туристичної бази, де нас чекали кілька сюрпризів: оркестр народної музики, гарненька співачка (вона часто підходила до нас, видно, так велів перший секретар, і співала, незводячи з Тавію очей), а також багато всяких «панських» страв, але й «гайдуцький» баран, тобто жарений на рогатці тощо. Через місяць ця база згоріла дотла. Щастя, що в ній, крім сторожа, котрому вдалося врятуватися, не було нікого. За день до нещастя, розказують, на ній «гостював» якийсь лікар з молодого медсестрою і, мабуть, забули виключити електричну грубку. Але в ті роки ні газети, ні радіо чи телебачення про таке не згадували...

Був я з Тавієм в гостях і в іншого його колишнього студента – у директора тютюнової фабрики з Римніку Сарата. У директора дома нас теж «по-панськи» частували-угощали, але й тут стався сюрприз: в якийсь час, через багатство різних страв, мені дуже захотілося пити, але ні мінеральної чи газованої

води, ні вина, ні пива, а таки води, звичайної води з-під крана. Коли попросив я води, сказали, що не можна, бо в них вода непитна. «Чому, гадаєте, наше місто називається Сарат? – запитала газдиня сміючись. – Бо така в нас вода!» (по-румунськи sărat – солоний).

Але найбільше наших зустрічей відбувалися у Тавію дома, у його робочій кімнаті, де всі стіни від долівки до самого софїту були обкладені полицями його чудової бібліотеки – тисячі томів, бо були полиці і в інших кімнатах. Чого тільки не було в його бібліотеці! Наукова література, белетристика, колекції старих журналів, альбоми, колекції рукописів, карти й атласи, а в окремі шафі беріг Тавію томи з присвятами від багатьох авторів (про збірку поезій Тудора Аргезі «Квіти цвілі» я вже згадував). Дуже подобалися мені ті хвилини, коли Тавію розказував про окремі присвяти, про книжку, на якій вона написана й, само собою, про її автора. Таке представлення перетворювалося в справжню лекцію, яка могла тривати довго – годину, а то й дві, – бо завдяки його солідній ерудиції професор Боянджіу, вичерпавши дані про книжку та її автора, віддалявся від початкової теми і «блукав» спорідненими стежками історії літератури, історії культури й історії як такої, щоб освітлити якнайширше всі грані цінного авторського подарунка. Без жодного сумніву, зі всіх моїх друзів, від Тавію мав я найбільше чого вчитися.

(Далі буде).

1 Тудор Аргезі (1880- 1967) – класик румунської поезії (К. Ір.).

2 Каміл Петреску (1894-1957) – славний румунський прозаїк, драматург, поет, філософ. (К. Ір.).

3 ЦК РРП – Центральний Комітет Румунської Робітничої Партії. (К. Ір.).

4 Лукрецію Патрашкану (1900-1954) – чи не єдиний інтелегент серед тодішніх чільних комуністів Румунії, політичний діяч, міністр юстиції; несправедливо обвинувачений в дивіаціонізмі; в 1954 р. був заарештований і розстріляний. (К. Ір.).

5 Ана Паукер (1893-1960) – чільний представник румунських комуністів, вихована Комінтерном у Москві, секретар ЦК, міністр зовнішніх справ тощо. В 1952 р. була усунена зі всіх партійних та державних посад (К. Ір.).

6 Джордже Топирчану (1886-1937) – відомий румунський поет; у поезії «Травнева ніч» змальоване злиденне життя шевця; між іншим, він мріє танцювати з красунею, котра носитиме гарні туфлі, вироблені ним у мізерній майстерні, але коли зрозумів, що то марна мрія, швець обурюється, готовий вдарити копілом у тодішній жорстокий лад (К. Ір.).

Теодор ЦУРЕНКО

## ОЧАРОВАНА УСМІШКА

(Уривок з роману)

(Продовження з № 266-267)

Шляхом до Цуренів, на п'ятій версті від Чернівців, коли дійшли до прямої, гладкої дороги, що вела крізь село Остриця, після того, як залишили позаду дерев'яний міст через річку Дерелуй, зупинились біля криниці-підвалу напоїти коней, як це робили всі тогочасні подорожні.

Отець Петро знав добре, що до роздоріжжя, яке знаходилося в Цуренському Окопі, більше немає жодної криниці, щоб відром холодної води згасити спрагу змучених, спраглих коней. Поки відпочивали, батьки розмовляли про різне, а молоді гімназисти Андрій, Михайл та Александру дивувались криницею-підвалом, яка була подібна до ям-підвалів, де селяни тримають через зиму картоплю, буряки, капусту для насіння та інше.

Викопана в гребені пагорба невідомим місцевим криничарем, який зробив собі з цього діла простибіг, біля старої дороги, що вела з Герци до Дорогою, вимурована з вибраного каміння, привезеного з Пруту, криниця була накрита великою товстою плитою, яка у свою чергу була накрита товстим шаром землі, порослим морогом.

По три великі валуни з добре обтесаними кутами стояли замуровані по обох боках криниці, тримали надійно важку плиту, покриту холодною землею. У свою чергу стіни криниці стояли, впершись в іншу велику та гладку плиту, зсередини якої неперестанно витікав струмочок прозорої, холодної водиці.

Будь-який втомлений і спраглий подорожній міг вільно простягнути руку і напитися холодної води з глиняного горняти, гарно вимальованого живими фарбами котримось з місцевих гончарів, яке завжди стояло під плитою на кам'яній гладкій полиці.

Ті, хто хотів напоїти коней з відра, могли легко зачерпнути води крізь широкий отвір, бо добрий криничар подумав про все. Декотрі з подорожніх сідали під тінистою вербою, розв'язували торби з харчами, їли і балакали про всілякі новини.

Коли дійшли до Цуренів, Георгія Еміновича,

який бачив багато маєтків, укріплень, замків та боярських і попівських господарств, здивувало буковинське обійстя отця Петра Дашкевича.

Побудована на рівному та широкому місці біля потічка, що повільно протікав поміж двома горбами до Пруту, недалеко дороги, що проходила крізь село, пов'язуючи Чернівці з цурянською митницею, хата отця Петра виділялася з-поміж сусідських хат.

Побіля господарства блищав великий ставок, оточений тінистими вербами – справжній рай для його та сусідських качок та гусей, а також і для хлопців-рибалок, які не переставали хвалитись наловленими карасиками, що в оповідях перекидались на справжніх велетнів, більших і довших від хлоп'ячих рук.

Карасиків та інших рибин було досхочу у Дашкевичевому ставку, бо дикі качки приносили на своїх ніжках їхню ікру із сусідніх озер та ставків.

Дерев'яні ворота, покриті високим теж дерев'яним дашком, попід яким міг пройти віз із сіном, трималися на трьох гарно обтесаних стовпах, прикрашених різьбленими візерунками.

Високий, довгий пліт з широких в лікоть дощок, оточував все подвір'я, сад і город, аж до самого горба, що стояв позаду білої хати з великими боярськими вікнами синього, мов небо, кольору, покритої драницями, з широкими стріхами, з широкими лавами над присьбами, пофарбованими чорною сажою.

У свою чергу, хата, що стояла гордо серед подвір'я, була обгороджена виплетеним з пруття, нарізаного зимою в лугах річки, плотом, подібно до весільного калача.

На північній частині подвір'я, покритій ще зеленою вересневою травкою, де-не-де прикритою листям, зірваним ранніми осінніми, занадто холодними вітрами, стояла стайня з широкими дверима для коней та рогатої худоби. До задньої стіни стайні були приперті величезні сани, чекаючи зимової пори. Теж тут було вільне місце для брички, якою приїхали.

Далі стояли пташники для різної домашньої

птиці – індиків, цесарок, гусей, качок, курей та барвистих півнів.

Біля входу в сад, коло двох величезних копиць свіжого пахучого сіна, стояв великий кіш, наповнений кукурудзою, якої вистачить господареві на цілий рік.

Серед подвір'я – колодязь з великим бричковим колесом.

«Так, так, багаті господарі, тут, в австрійській Буковині, – подумав Георгій Емінович, миючи руки перед тим, як сісти до столу. – В мене теж немале господарство в Іпотештах, але в Дашкевича набагато більше, – обвів ще раз поглядом все обійстя гість з потойбіч Кордуна. – Правда, отцеві вистає часу на господарство, бо не кожний же день в нього похорони, а я мушу щоденно бути присутній на роботі», – ледь не вголос подумав, ступаючи через поріг разом із сином до кімнати, куди мав їх привабливий запах.

Біля столу порались попада та її помічниця Штефанія – дві чи не найліпші господині села.

Георгій Емінович та його мудрий син Михайлце познайомились ще краще з сім'єю пароха Петра Дашкевича, щира дружба хлопців вплинула і на їхніх батьків.

Розбалакавшись, домовились, щоб Георгій Емінович більше не возив свого сина до далеких Чернівців, а тільки до Цуренів, а звідси буде його відвозити і привозити разом зі своїми синами отець Петро.

– З Цуренів до Чернівців і назад буде їздити разом зі мною та моїми синами, так що в суботу ваш візник хай приїздить прямо сюди, а звідси повернеться з Михайлом до Іпотештів, – підтвердив отець.

Договір між батьками юних гімназистів тривав, аж поки хлопці не закінчили 1860 року Чернівецьку православну школу.

...Поки старші розмовляли між собою, хлопці, швиденько попоївши, вийшли гуляти. Оббігли кілька разів хату і все господарство, погойдалися на гойдалці, яку змайстрував в саду Василь Кришмару для хлопців отця пароха та їхніх друзів. Опісля Михайл, вічно зацікавлений всім, що тільки бачив, попросив хлопців піднятися на верх

пагорба, що лежав позаду хати.

– Який великий та гарний ваш ставок, – вигукнув романтик Михайл, вражений казковим краєвидом, що відкрився перед ним. – Круглий, наче спіле яблуко. Наш ставок набагато менший і довгуватий, оточений крилатими тінистими липами, навіть не можеш замахнутися вудкою, щоб гачок полетів далеко до його середини, як це роблять справжні рибалки.

– Воно так є, а вода в нім тепліша ніж в річці Пруті, де тільки серед літа можна скупатись так, щоб не тремтіти з холоду, – відповів Андрій.

Він це знав добре, бо разом з Сенделом, якого навчив плавати, та з іншими друзями, літніми днями щоденно купалися в прозорій воді Прута, який тут, в Цуренах, звільнявся від тісноти холодних скелястих гір.

– Тільки отам, під першою вербою, з-під коріння якої витікає джерело, вода трохи холодніша, – додав Андрій.

– А де ваш Прут? Його не видно звідси? – запитав Михайл.

– Ходім, піднімемось на Цураську, звідти видно все, – запропонував Сендел.



І всі троє разом почали долати другий горб з південної сторони, набагато вищий і крутіший, що панував над селом відколи світ, тримаючи в своїй кам'яній голові спогад про боярина Цуру, який прибув першим в ці краї.

(Далі буде).

З румунської переклав  
Михайло Гафія ТРАЙСТА

Маріанна-Наталія БОДНАРУК

## СВІТСЬКІ ТА РЕЛІГІЙНІ ТРАДИЦІЇ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ (ПОВІТ МАРАМУРЕШ) ТА УКРАЇНЦІВ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ – Традиції та обряди на вечорницях –

Вечорниці або досвітки – одна з форм осінньо-зимових вечірніх розваг, що відбувалися у хаті. На вечорницях оповідали казки, танцювали, поєднуючи дозвілля з роботою<sup>1</sup>.

Давно у селі Вишня Рівна молодь зустрічалася в одній жінки вдома, де займалась головно рукоділлям. У давнину люди не мали багато вбрання, тож жінки і дівчата мусіли ткати, шити, плести, щоб забезпечити свою родину необхідними речами. На вечорниці



дівчата збиралися в одній хаті і займалися кожна своїм: плели спицями чи гачком, вишивали, пряли.

Пізніше приходили хлопці, кожен вибирав собі дівчину, яка йому подобалась і сідав біля неї. Потім починали співати, жартувати або грати різні ігри.

Вечорниці проводились, як правило, після збирання осіннього врожаю і, зазвичай, у суботу ввечері. Ці вечорниці були організовані головно для молоді, щоб парубки і дівчата мали можливість краще пізнати одні інших і в майбутньому вибрати собі пару. Тому ігри на вечорницях не обходились без елементів залицяння, як наприклад: якщо дівчина нібито ненароком упустила веретено на підлогу, хлопець швидко його піднімає і повертає дівчині, але не безкоштовно, вона повинна поцілувати. Подібно жартували і з дівчатами, які плели або ткали<sup>2</sup>.

В Україні навіть у часи жорстоких війн люди вміли відпочивати. Улюбленими осінньо-зимовими вечірніми розвагами українців були

вечорниці, на яких розповідали казки й легенди, співали, танцювали, веселилися «до третіх півнів», тому вечорниці називали ще й досвітками. Господиню хати, де збиралися, величали «вечернична» або «досвітчана мати».

За традицією, в цей вечір і ніч хлопці робили різноманітні дрібні капости дівчатам, викрадали і ховали предмети одягу, прикраси. З настанням темряви хлопці лякали їх на вулицях або стукали у вікна, говорячи на різні лади, намагаючись таким чином звернути на себе увагу.

Дівчата ж в цей час займалися таємним обрядом: проводили ворожіння на судженого і на результат майбутнього сімейного життя. Іноді дійством керувала заміжня і щаслива у сімейному житті ворожка, але найчастіше дівчиці виступали в ролі ворожок самостійно. Наприклад, щоб дізнатися, хто буде нареченим, дівчата кидали знятого з ноги червоного чобота через голову. Кинувши взуття, уважно розглядали, оскільки вважалося, що суджений прийде в будинок з того боку, куди вказує носок чобітка. Не менш відомим було гадання з використанням кільця, скрученої з паперу квітки, ляльки і гілочок мирти. На всіх цих предметах ворожка робила замовляння, а потім пропонувала дівчатам по черзі тягнути жереб. Вважалося, що та, яка витягне із загальної маси кільце, незабаром вийде заміж. Ворожіння з використанням дзеркал різної величини – це ще один спосіб дізнатися про свою долю. Дзеркала



ставили навпроти один одного, а між ними встановлювали три запалені свічки. Дівчина сідала між дзеркалами і довго вдивлялася в відображення свічок. Вважалося, що так в дзеркалах можна побачити коридор свічок, а в ньому – свого судженого.

Колись в Україні молодь, досягнувши повноліття, об'єднувалася у так звані дівочі та парубочі громади. Вони мали свої специфічні звичаї і традиції. На чолі дівочої громади стояла старша дівка, «та, котра вела порядок між дівчатами»; називали її отаманшею. На чолі парубочої громади був старший парубок – отаман або береза. Ватажка обирали раз на рік в кожній громаді. Отаман та отаманша були довіреними представниками своїх громад, вони залагоджували сварки, влаштовували забави та мали вирішальний голос у прийнятті нових членів. В обох громадах, дівочій і парубочій, були свої харчові запаси і каси<sup>3</sup>.

Особливо весело проходили вечорниці у свята, зокрема на Катерини, Андрія, Різдво, Новий рік, Водохреща. Від Різдва до Водохреща молодь тільки розважалася. Брали перстень, галузку мірти, ляльку й квітку паперову і кожну річ під окрему тарілочку клали. Найперше старшій дівчині долю вгадували. Всі за неї переживали, бо хотіли знати, чи вийде скоро заміж, чи ще буде цей рік дівувати. Та дівчина, яка вгадувала долю, не мала бачити, як дівчата будуть під тарілки фанти підкладати. І, як тільки їх розклали, то запрошували дівчину тарілку вибирати, свою долю вгадати. Кожна дівчина лише одну тарілку вибирала. Хвилювалась, бо вірила, що вибере на свято Андрія, це її й чекає.



А ще виходили дівчата одна за одною на подвір'я і кожна примовляла:

«О Святий, добрий Андрію,  
Я лишень на Тебе маю надію!  
Дуже хочу знати,  
Звідки нареченого маю виглядати?»<sup>4</sup>.

Так промовляла тричі і з надією на гавкіт собаки чекала. З якої сторони почує гавкіт собаки, то з цієї й буде її наречений.

Так проводили українці вечорниці, але, на жаль, на початку XVIII століття окремим указом царя Петра Великого святкування вечорниць в Україні було заборонено<sup>5</sup>.

1 <https://uk.wikipedia.org>

2 Павло Романюк, Золотий рунянський вынок, «ЕКІМ», Сьгугт Мармороський, 2014, с. 12-13

3 <http://blogs.korrespondent.net>

4 З усної народної творчості.

5 Там же.

## ОЙ НА ВЕЧОРНИЦІ

(Українська народна пісня)

Весь день чекала, щоб спека спала,  
Надворі темно нарешті стало.  
Піду сьогодні, як і годиться,  
Гулять до ранку на вечорниці.

«Нікуди не йди, – не пускає мама з хати,  
Каже, щоби я, вже тепер лягала спати:  
На двір не ходи, бо не буде з того діла».  
Та я все одно зроблю так, як захотіла.

Ой на вечорниці гарні молодиці  
Та й тікають з хати, щоб не знала мати.  
Ой на вечорниці гарні молодиці  
Та й тікають з хати до світу гуляти.

Усе зробила, як захотіла.  
Заснула мати, тікаю з хати,  
Через садочок та до криниці.  
Тікаю з хати на вечорниці.

«Нікуди не йди, – не пускає мама з хати,  
Каже, щоби я, вже тепер лягала спати:  
Надвір не ходи, бо не буде з того діла».  
Та я все одно зроблю так, як захотіла.

Ой на вечорниці гарні молодиці  
Та й тікають з хати, щоб не знала мати.  
Ой на вечорниці гарні молодиці  
Та й тікають з хати до світу гуляти.

## Дитячі сторінки

**Катерина ДИШКАНТ**

### Осінь в гості завітає

Вкрилась золотом долина,  
І достигла вже калина.  
Шелестить пожовклий ліс.  
Полювати вийшов лис.  
Хруснула ледь чутно гілка –  
У дупло сховалась білка.  
В теплий край летять птахи.  
Дощик ллється на дахи.  
Літо десь помандрувало.  
Осінь в гості завітала.

**Володимир ЛУЧУК**

### Хитрий лис фарбує ліс

Хитрий лис на верховині  
носить фарби  
у тайстрині\*.  
Лис,  
покіль зима настане,  
ліс фарбує у багряне.  
На дива дивитись скорі  
звірі  
збіглися  
у зворі:  
– Лис фарбує ліс!  
Дивіться!  
Не торка ж ялиць одних:  
хитрий він,  
тому й боїться  
поколотися об них.

**Олександр ПАРХОМЕНКО**

### Бабине діто

За горами, за лісами,  
Сам не відаю, де саме,  
Лунко прядка стугонить, –  
Баба Осінь суче нить.  
Крутить прядка



швидко, швидко:  
– Ти не рвися, вийся, нитко,  
Не вовниста, не лляна –  
Шовковисто-срібляна.  
Я тобою розгаптую  
Хустку жовто-золотую,  
Розгаптую, надягну –  
Буду краща за весну!..  
Раптом - де узявся в лиха? –  
Вітерець підкрався стиха,  
Видер в Осені нитки  
І порвав їх на шматки.  
Біле шмаття в небі в'ється,  
А пустун-вітерець сміється,  
Рве з бабусі на льоту  
Хустку жовто-золоту.

**Петро ОСАДЧУК**

### Осінь

Щебетали птахи в лісі  
На крилатому горісі.  
А як сонечко схололо,  
Птахи всі за видноколом  
Позникали.

В лісі звірі танцювали –  
Аж травичку потоптали.  
А як змерзли вуха й ноги,  
Звірі в нори і барлоги  
Повтікали.

Поселився вітер в лісі  
Серед ночі на горісі, –  
І на всіх деревах віти  
Почали тоді тремтіти,  
Бідолахи.

Вранці клени посмутніли,  
А надвечір пожовтіли, –  
І злетіло в небо листя  
Понад лісом золотистим,  
Ніби птахи.

\*Тайстриня - торбина.

## Дитячі сторінки

**Михайло СТЕЛЬМАХ**

### Чому в зайця не болять зуби

Розболілись в зайця зуби,  
З болю в зайця спухли губи,  
Як м'ячі, набрякли щоки,  
Сів і стогне косоокий.  
– Ох, яке у зайця лихо! –  
Ходить-журиться зайчиха,  
Зайця кутає в хустку,  
Подає йому капустку,  
Моркву з перцем, баклажани –  
Все найкраще із баштана.  
Відгортає заєць страви,  
Сів, зітхаючи, на лаві  
І в зайчат питає тихо:  
– Де взялось на мене лихо? –  
А зайчатка хором з хатки:  
– Цього ми не знаєм, татку,  
Не боліли в нас ще зубки... –  
Та й вдягаються у шубки,  
Бо їм час іти в долину  
На нову кінокартину.  
Заєць гроші їм виймає,  
Щоки лапками стискає,  
Бо йому не до картини:  
Сльози, наче горошини,  
Із очей течуть на щоки...  
Сів і оха косоокий.  
Тут прийшла шептуха-жаба,  
Зупинилась біля граба:  
– Чуєш, зайче, в цьому гаю  
Я всім зуби замовляю,  
Не скупись лише на плату! –  
Та й до зайця суне в хату.  
Узяла з водою миску,  
Запалила смільну тріску,  
Тріску кинула у воду,  
Важко всілась на колоду,  
Пошептала, поплювала,  
Заробіток в зоб сховала  
Та й говорить до зайчихи:  
– Від горілки в зайця лихо.  
– Не кажіть мені такого:  
Не куштує він спиртного,  
Росу п'є лишень з травиці...  
– Хай не п'є він і росиці!



Дятел швидше до зайчихи:  
Що за горе, що за лихо?!  
Чим я зможу, пособлю:  
Зайця вашого люблю.  
Дайте вашу рецептуру, –  
Йде до ліків дятел бурий.  
А йому зайчиха глухо:  
– Не дала її шептуха... –  
Тут як вдарить дятел дзьобом:  
– Сором вам перед народом  
Досі вірять в забобони!  
А шептуху по закону  
Передам на суд звірячий.  
На суді нехай закваче! –  
Дятел скинув  
Тапочки,  
Одягнув червону  
Шапочку,

Взувся в чорні черевики,  
Спакував у торбу ліки,  
Взяв ціпка і окуляри  
Та й з зайчихою у парі  
Йде скоріш до зайця в хату:  
Треба ж зайця рятувати.  
Біля хати на стежині  
Стогне заєць у хустині.  
Дятел зайця утішає,  
Зайцю рота розкриває  
І здійсмає зразу ж крик:  
– Ви відсталий чоловік!  
Ви лінивий нечепура!  
Ви цураєтесь культури!..  
І загинуть зуби ваші,  
Не в'їсте тоді і каші,  
Не кажу вже про капусту,  
Хай вам, зайче, буде пусто!  
– Чим я, дятеле, провинився? –  
З жаху заєць затрусився.  
Сів на призьбу, гірко плаче.  
– Ти не чистиш зуби, зайче.  
І все лихо йде від цього, –  
Каже дятел зайцю строго, –  
І твої погані зуби  
Доведуть тебе до згуби.  
Ось тобі шалфей пахучий –  
Від шалфею стане лучче.  
Ну, а потім... думать треба,  
А тепер піду від тебе,  
Бо й дивитися не хочу  
На запухлий ніс і очі...  
Ліки зайцю пособили,  
Знову ходить заєць в силі,  
Знову бігає по рясту,  
Закупив в аптеці пасту,  
Щіточки і порошок  
І для себе, й для діток.  
І щоранку  
До сніданку  
Із дітками -  
Малюками  
Чистить зуби коло дуба, –  
Й не болять у зайця зуби!

## Дитячі сторінки

# Казка про жар-птицю та вовка

(Українська народна казка)

Було у одного царя три сини – два розумних, а третій дурень. От прийшли вони до батька до свого та й просять, щоб він відпустив їх поїздити по світу, подивитися на інші царства. Батько вислухав їх і каже:

– Вибирайте собі коней з табунів яких завгодно і їдьте куди хочете.

От пригнали ті табуну; почали вони вибирати.

Обидва старші вибрали коней щонайкращих, а менший, дурень, узяв найпоганішого коня. Зібравшись, виїхали вони усі троє однією дорогою. Їдуть та їдуть. Коли дивляться – стоять три стовпи і від кожного стовпа йде дорога: одна прямо, друга наліво, а третя направо. На тих стовпах було щось написано; вони і підїхали прочитати. На однім стовпі значилось: «Хто поїде дорогою цією, той сам буде ситий, а кінь його голодний»; на другім: «Хто поїде цією дорогою, той сам буде голодний, а кінь ситий»; на третім: «Хто поїде цією дорогою, у того вовк коня зїсть». Поїхали вони: старший по тій дорозі, що сам буде ситий, а кінь голодний; середульший по тій, що сам буде голодний, а кінь його ситий, а менший, дурень, – по тій, що вовк коня зїсть.

Тільки що менший трохи проїхав, їде вовк назустріч йому і каже:

– Злазь з коня, я його зїм!

Нічого робити – узяв дурень сідло на плечі та й пішов собі дорогою, а коня покинув. Коли це доганяє його знову той же самий вовк:

– Сідай, – каже, – на мене і кажи, куди тебе везти?

А дурень йому відповідає:

– Вези куди сам знаєш!

Привіз його вовк у великий ліс, а посеред того лісу стояла хата велика; біля тієї хати стоїть стовп, на стовпі висить клітка, а у тій клітці сидить птиця така, аж сяє. От дурень як уздрів її та й каже вовкові:

– Як би мені украсти цю птицю?

– Іди, – каже йому вовк, – та полізь по стовпу, та не берись за вірвовочку, а прямо бери клітку.

Пішов дурень, зліз на стовп та замість клітки і зачепив рукою вірвовку – коли це дзвоник: дзень-дзень-дзень! Вибігають сторожі, що стерегли птицю, та до нього:

– Чого тобі треба?

– Хотів, – каже він їм, – птицю вкрасти.

А сторожі й кажуть:

– Це не проста птиця, а жар-птиця. Коли хочеш, щоб ми тобі її дали, приведи нам коня до половини золотого, до половини срібного.

Пішов від них дурень, а вовк і питає його:

– Де ж птиця, що ти хотів украсти?

– Нема! – каже дурень.

Розказав йому все, як було, і що треба привести коня до половини золотого, до половини срібного.

– Сідай же, – каже вовк, – швидше та поїдемо.

Сів дурень на вовка – і поїхали. Їхали, їхали, от вовк і привіз його знов-таки у ліс, а в тім лісі стоять усе кам'яні конюшні, а в конюшнях іржуть коні. Вовк і каже дурневі:

– Іди ж в оцю конюшню та бери першого коня, та не за уздечку, а за гриву.

Пішов дурень у конюшню та й забув знову, що йому наказував вовк, бере коня за уздечку, а удила тільки брязь-брязь... Тут зараз і вискакують сторожі та до нього:

– Чого тобі треба?

– Хотів украсти коня.

– Е, привези нам панну, що живе за сім верст відсіля у дубовім гаю, тоді візьмеш коня.

З тим і пішов дурень від них. Прийшов до вовка, а він його і питає:

– Де ж кінь?

– Нема! – та й розказав йому, як було і чого вимагали від нього сторожі.

– Сідай же швидше та поїдемо, – каже вовк.

От поїхали. Вовк і привіз його знов у гай дубовий. Коли дивляться – аж по горі ходить панна з дівчиною, своєю слугою.

– Іди ж, – каже йому вовк, – до тієї панни та скажи їй, що тобі дуже хочеться пити: нехай вона пошле ту дівчину по воду, а ти бери її скоріш на оберемок та й неси до мене.

Пішов дурень до панни та й просить її:

– Пошліть, панно, по воду: дуже пити хочеться.

## Дитячі сторінки

Вона, почувши це, стала просить його зайти у хату; він відмовляється, що йому не можна зайти.

– Візьміть та пошліть дівку по воду.

Та й послала, а дурень тоді як ухопить її на оберемок та мерщій до вовка, сів на нього і полетів, як птиця. Прибігли до того місця, де він крав коня до половини золотого, до половини срібного, вовк став та й каже йому:

– Я ж перекинусь панною, а ти мене відведи і віддай сторожам, та як візьмеш у них коня наполовину золотого, наполовину срібного, то сідай на нього та й їдь швидше по цій дорозі, що до жар-птиці; я дожену тебе.

Так і зробили. Вовк перекинувся панною; дурень узяв його, підвів до сторожі та й проміняв на коня до половини золотого, до половини срібного.

Потім посадив на коня панну, ту, що вкрав собі, сів і сам та й поїхав тим шляхом, що йде до жар-птиці.

А сторожі узяли ту панну, що віноставив їм, принесли їй яблук, ягід і усього-усього та й давай годувати. От наївсь наш вовк гарно та й каже:

– Випустіть мене трохи погуляти.

Вони й випустили його, та тільки що випустили – він зараз і перекинувся вовком, вони не уздріли й як, та й побіг собі скільки видно, тільки курява знялась. Біг-біг він, а далі й наздоганяє дурня аж там уже, де була жар-птиця, та й знову каже йому:

– Я ж знову перекинусь конем, а ти відведи мене і віддай сторожам, та як візьмеш жар-птицю, то сідай на коня та й їдь аж до тієї дороги, де ти розпрощався з братами, там і підожде мене. Та тільки не спи, а то брати уб'ють тебе.

Дурень так і зробив, як казав вовк: виміняв жар-птицю, сів на коня, взяв панну та мерщій і дременув. От приїздить на те місце, де три дороги сходяться в одну, та й сів відпочити, а коня пустив пастись. Жар-птиця сидить у клітці та й співає, а панна й просить його:

– Не засни ж, будь ласка, а то брати уб'ють тебе і мене.

Коли дивиться вона: їдуть два парубки, вона зараз до дурня – аж він уже спить. Давай вона його будити:

будила-будила – ніяк не розбудить. От підїхали туди ж і ті парубки.

– Дивись-но, – каже один, – це ж наш брат-дурень. Давай уб'ємо його, а коня, жар-птицю і красну дівчицю візьмемо собі!

Так і зробили, як сказали: убили брата і покинули там, а коня, жар-птицю і красну дівчицю узяли та й поїхали. Незабаром прибігає й вовк. Дивиться, аж дурня вже клює сорока, а гадюка ссе з нього кров. От він зараз гадюку убив, а до сороки й каже:

– Як ти мені не принесеш води цілющої й живущої, то й тебе уб'ю.

– В чому ж я тобі принесу? – питає сорока.

Він узяв зробив з листя дві коробочки, одну прив'язав сороці до однієї ноги, другу до другої, та й пустив її. На другий день прилітає вона до нього в полудень і приносить воду. Тоді він узяв, полив дурня цілющою водою, зцілив його, а далі – живущою – оживив.

– Та й довго ж як я спав, – каже дурень.

– Якби не я, заснув би ти навіки, – обізвався вовк. – Сідай швидше та поїдемо, а то старший брат обвінчається з панною.

Сів дурень на вовка і поїхали.

Прийжджає додому, коли дивиться – стоїть перед ґанком коляска, а в ній запряжений його кінь до половини золотий, до половини срібний. Як побачив його кінь, так і кинувся до нього, поволік з собою і коляску ту, а як побачила його жар-птиця у вікно – так і пурхнула до нього: розбила й вікно, вилетіла та й сіла йому на плече. Коли це виходить

і панна та з його братом, така заплакана, – їхати до вінця. Як угледіла ж вона дурня – зараз до нього так і кинулась.

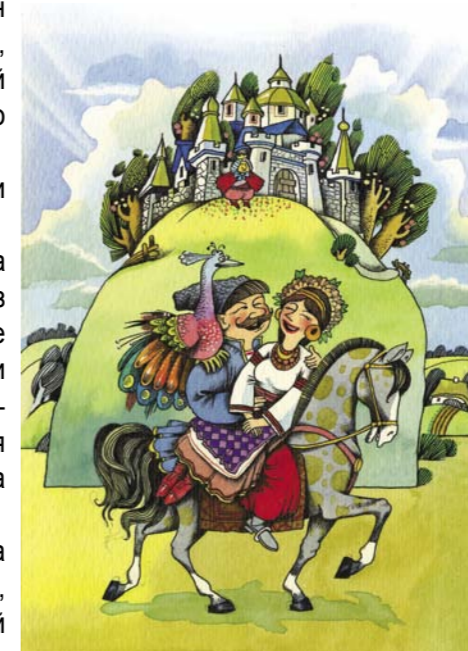
– Ось хто мене вкрав, – каже, – за нього й вийду!

Дивиться на це диво батько і сам не знає, що воно робиться. Тут дурень і розказав йому все дочиста, як було діло. А батько йому й каже:

– Роби ж з братами що хочеш...

Тоді дурень поїхав до вінця, повинчався з панною, братів простив, а вовкові зжарив цілого барана. От вам казка, а мені бубликів в'язка.

Ілюстрація Юрія Галіцина



# СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Євген ДУДАР

## ЩЕДРИЙ НАПАРНИК

(Гумореска)

Микита Бекас, постійний клієнт забігайлівки «Хвилинка», вже з годину сидів за традиційним столиком і міркував над своєю долею.

«Важко, розтуди твої патинки! Працюєш, як воляка, а випити ні за що. Повитрясала відьма усі кишені. Якби не заховав карбованця, то не було б і похмелитися... Десь у людей жінки як жінки, а тут нагородив чорт. Мусиш ховатися по кутках, бо з'явиться ексектор, почне мозолити: «Смоли б ти напився!»

Хто його зна, може, і до смоли людина звикла б, якби втягнулася... Чого на білому світі не буває!..

За сусідній столик сіли двоє клієнтів. Поставили перед собою пляшку «Звіробою».

– Гей-гей! – зітхнув важко Бекас і глянув на останні краплини в склянці. – Відьма! Відьма, а не жінка... Хіба ж я її, ідіотку, для того брав, щоб вона мене тероризувала?..

– Зайнято? – пробаритонив над головою Бекаса масивний здоровань.

– Ні, ні! Не зайнято! – поспішив Бекас. – Сідайте...

Здоровань сів так, що металеві ніжки стільця аж застогнали.

– П'єм, батя? – змряв Бекаса чорними очима.

– Пили, та загули... – кивнув Бекас на спустілу склянку.

– А ще вип'єш?

Бекас аж сіпнувся від несподіванки. Хотів щось сказати, але з великої радості заїкнувся.

– Ясно... Гей, блондинко! – гукнув здоровань офіціантці. – Нам пляшку коньяку, дві пляшки сухого вина і чотири шашлики...

Бекас почав частіше ковтати слину.

Офіціантка принесла коньяк, вино, шашлики. Здоровань налив дві склянки.

– Бери, старик. За те, щоб я сьогодні добре повеселився! – і одним духом вихилив.

Бекас жадібними пальцями вхопив склянку. За прикладом здорованя вицідив до дна.

– Коли я почну буянити, – нахилився через стіл здоровань, – ти, старий, не дивуйся. Я трохи того... – Він покрутив вказівним пальцем на скроні.

– П'ятнадцять років відсидів. Мені людину вбити – раз плюнути..

Бекас подавився шматочком м'яса і гикнув.

– Ти, старик, їж. І пий. Блондиночко, ще пляшку коньяку!.. Пий і їж! Позавчора отак, як ти, сидів якийсь старий хрін, а отак, як я, – я. Так я його пляшкою з-під коньяку по макітрі – лусь, і пляшка розсипалася...

На лобі у Бекаса виступили краплини. Він відсунув шашлик. Здоровань швиденько налив у склянки сухого вина.

– Бери пий. Додає апетиту... Так його після цього в морг, а мене в міліцію. А я їм довідку: тихопомішаний. Прошу, моє поважання...

Здоровань вихилив вино, дістав з кишені гарно оздоблену фінку, почав зсувати нею з палички шматочки м'яса, настромляти їх на вістря і класти в рот.

Бекас зблід, як небіжчик. До вина навіть не доторкнувся.



# СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

– Ти, старик, їж! Бо я не люблю таких компаньйонів...

Бекас тремтячою рукою потягнувся до шашлика.

– Я вчора отакого дурня, як ти, оцією фінкою тільки штрик...

Шашлик випав з рук Бекаса. Він почав крадькома підводитися зі стільця.

– Ти куди?! – гримнув здоровань. – Думаєш, я сам все оце питиму?..

– Я-а-а... д-дот-туалету... – благально пропищав Бекас.

– Потерпи!.. Аристократ!..

Бекас безсило опустився на стілець. Здоровань знову розлив коньяк.

– Бери! – торкнувся рукою до склянки. – Діє скріплюче на шлунок.

Бекас ледве чутно промимрив:

– Вже пізно...

– Слухай ти, старий! А чому ти весь час мовчиш? Ану, заспівай мені щось веселе.

Бекас зробив страдницьку міну.

– Співай! Співай! Я прискіпуватися не буду. Я знаю, що ти не кінчав консерваторії.

У кутку над столиком, де сиділи Бекас і здоровань, попливло пискливо-тремтяче:

– І-гі ні-і-іхто не узна-га-ає,

д-де м-мо-гила ммоя...

– Браво! Ти – як Козловський... А тепер випий.

Бекас благально подивився на здорованя.

– Випий! Я повних пляшок ніколи не розбиваю!.. Це людська праця...

Бекас зблід і зсунувся на підлогу. Здоровань вхопив його за комір, посадив на стілець і почав цідити з пляшки на голову вино.

– Папаня! Воскресни! Ми ж іще сеанс не закінчили...

Той відкрив очі. Побачив над головою пляшку і знову сів у куток.

Здоровань узяв Бекаса за руки і ноги, закинув собі за спину:

– Здається, що вилікував, – сказав він дружині Бекаса, яка чекала його на вулиці. – Гроші ваші не пропали марно. Гарантую: носа більше сюди не покаже. Викликайте швидку допомогу...

Павло ГЛАЗОВИЙ

## БУНТАР

Оточили ситі свині

Велике корито,

Їдять, сопуть

Та хрумкають

Смачно, працювито.

І підсвинок до корита

Радий би пролізти,

Але свині не пускають,

Не дають поїсти...

Поштовхався він позаду,

Відбіг до загати

І став свиней ненажерних

Гостро викривати:

– Дармоїди безсоромні!

Кендюхи! Барила!

Коли сором будуть знати

Чорні ваші рила?

І сказав своїм підлеглим

Головний кнуряка:

– Пустіть його до корита,

Нехай не патяка.

Розступились, пропустили

Крикуна малого.

Час минув –

І нині страшно

Глянути на нього:

Розжиріло, знахабніло –

Куди твоє діло!



Молоденьких поросятко  
Десятьох заїло.

Так, буває, дехто правду  
Чеше всім відкрито  
Лиш для того, щоб пропхати  
Рило у корито.



*«Осінній, сірий день. Над лісом крячуть круки  
І вітер у корчах дивними голосами  
За літом плаче. З зимна терпнуть руки,  
Сміх, радість і життя мадрують ген світами.*

*В такий осінній день як добре мати друга!  
З ним про весну, про літо говорити.  
Не так нудна була б осіння туга,  
І не було б так скучно в світі жити!..»*

**Богдан ЛЕПКИЙ**